

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Veronika Dandová

Svěřenské nástupnictví

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Vít Lederer, Ph.D.

Katedra: Katedra občanského práva

Datum vypracování práce: 1.6.2023

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 138 264 znaků včetně mezer.

V Buštěhradu dne 1. června 2023

.....
Veronika Dandová

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala mému vedoucímu diplomové práce, JUDr. Vítu Ledererovi, Ph.D., za odborné vedení při zpracování této práce. Zároveň bych zde chtěla poděkovat svým nejbližším za jejich celoživotní podporu, a to nejen po dobu mého studia na právnické fakultě. A v neposlední řadě bych chtěla poděkovat také kolegyním z práce za všechny jejich cenné rady a podporu.

ÚVOD	5
1. DĚDICKÉ PRÁVO OBECNĚ	7
1.1. ÚVOD DO DĚDICKÉHO PRÁVA	7
1.2. ZÁSADY DĚDICKÉHO PRÁVA	7
1.3. PŘEDPOKLADY DĚDĚNÍ	10
1.4. SVĚŘENSKÉ NÁSTUPNICTVÍ V SYSTÉMU DĚDICKÉHO PRÁVA	13
2. HISTORICKÝ VÝVOJ INSTITUTU SVĚŘENSKÉHO NÁSTUPNICTVÍ	16
2.1. ŘÍMSKÉ PRÁVO	16
2.2. HISTORIE VÝVOJE INSTITUTU V ČESKÝCH ZEMÍCH	19
2.2.1. Obecný zákoník občanský (ABGB)	21
2.2.2. Vládní návrh československého občanského zákoníku z roku 1937	24
2.2.3. Občanský zákoník z roku 1950	26
2.2.4. Občanský zákoník z roku 1964	27
2.2.5. Občanský zákoník z roku 2012	28
3. SOUČASNÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA SVĚŘENSKÉHO NÁSTUPNICTVÍ Z HLEDISKA HMOTNÉHO PRÁVA	30
3.1. VZNIK SVĚŘENSKÉHO NÁSTUPNICTVÍ	30
3.1.1. Povolání následného dědice	32
3.1.2. Zakázání dědici, aby o zanechaném jmění pořizoval	33
3.1.3. Povolání dědice, který v době smrti zůstavitele není	33
3.1.4. Povolání dědice s podmínkou	34
3.1.5. Povolání dědice s doložením času	35
3.2. SVĚŘENŠTÍ NÁSTUPCI	36
3.2.1. Způsobilost nástupců	36
3.2.2. Počet nástupců	36
3.3. ZÁNIK SVĚŘENSKÉHO NÁSTUPNICTVÍ	38
4. SOUČASNÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA SVĚŘENSKÉHO NÁSTUPNICTVÍ Z HLEDISKA PRÁVA PROCESNÍHO	41
4.1. ŘÍZENÍ O POZŮSTAlosti	41
4.2. ÚČASTNÍCI PRVNÍHO A NÁSLEDNÉHO ŘÍZENÍ	42
4.3. NABYTÍ POZŮSTAlosti NÁSLEDNÝM DĚDICEM	46
4.3.1. Zahájení řízení	47
4.3.2. Průběh řízení	47
4.3.3. Rozhodnutí o dědictví	50
5. OCHRANA SVĚŘENSKÉHO NÁSTUPCE	52
5.1. ZÁPIS SVĚŘENSKÉHO NÁSTUPNICTVÍ DO VEŘEJNÉHO SEZNAMU	52
5.1.1. Věci do seznamu zapsané	54
5.1.2. Věci do seznamu nezapsané	54
5.2. SESTAVENÍ PÍSEMNÉHO INVENTÁŘE	56
6. ZHODNOCENÍ INSTITUTU SVĚŘENSKÉHO NÁSTUPNICTVÍ	58
6.1. VÝHODY INSTITUTU	58
6.2. NEVÝHODY INSTITUTU	59
ZÁVĚR	61
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	63
ABSTRAKT	67
KLÍČOVÁ SLOVA	68
ABSTRACT	69
KEY WORDS	70

Úvod

Jako téma diplomové práce jsem si zvolila institut svěřenského nástupnictví, a to zejména s ohledem na mou praxi v notářské kanceláři, při níž jsem si uvědomila význam svěřenského nástupnictví a relevanci podrobnějšího studia daného tématu. Právě notáři a jejich zaměstnanci jsou toliko osobami, které mají veřejnosti pomáhat řešit úpravu složitých majetkových a rodinných poměrů pro případ jejich smrti, a za tím účelem je případně i seznámit s podstatou a výhodami využití institutu svěřenského nástupnictví.

Institut svěřenského nástupnictví byl do dnešní právní úpravy zaveden zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, avšak z hlediska historického vývoje nejde o institut zcela nový a nám neznámý. Jeho úplný počátek můžeme spatřit už v době starověkého Říma, kdy byl v podobě fideikomisu využíván jako nástroj správy a ochrany rodinného majetku při jeho předávání budoucím generacím. A právě tento svůj charakter nástroje mezigeneračního převodu majetku si zachoval až dodnes, kdy jeho hlavním účelem zůstává poskytnutí možnosti, jak zachovat majetek zůstavitele v soukromé sféře, a zabránit tak jeho případnutí státu jako odúmrtí.

Diplomová práce bude rozdělena do několika kapitol, pro jejichž psaní budou současně využity metody analytické, komparativní a deskriptivní. První kapitola bude věnována předpokladům dědění a obecným zásadám dědického práva, a to včetně jejich odrazu v rámci svěřenského nástupnictví, neboť jejich vysvětlení považuji za nezbytné pro zasazení institutu svěřenského nástupnictví do systému dědického práva. V druhé kapitole bude rozebrána historie svěřenského nástupnictví od doby starověkého Říma, přes úpravu obsaženou v právních předpisech platných na našem území od roku 1812 až po současnost. Budu se tedy postupně zabývat vznikem svěřenského nástupnictví, jeho vývojem a jednotlivými formami, v jakých se tento institut napříč historickými obdobími vyskytoval, jakož i v čem lze spatřovat podobnost se současnou právní úpravou. Těžiště celé diplomové práce tvoří kapitola třetí a čtvrtá. V těchto kapitolách se detailně seznámíme s účinnou právní úpravou tohoto institutu, a to jak z hlediska hmotněprávního tak z hlediska procesního, které bývá často opomíjeno. Mám však za to, že pro ucelené pochopení institutu svěřenského nástupnictví je nezbytné pochopit i to, jaký vliv bude mít jeho zřízení na průběh pozůstalostního řízení. Pátá kapitola bude věnována ochraně svěřenského nástupce, tedy vybraným institutům, které zákon zakotvuje na ochranu zájmů svěřenského nástupce před jednáními předního dědice, kterými by mohl být svěřenský nástupce poškozen.

Poslední šestá kapitola nabídne zhodnocení institutu svěřenského nástupnictví a můj pohled na jeho reálnou využitelnost.

Cílem této diplomové práce je poskytnout čtenáři úvod do problematiky institutu svěřenského nástupnictví z hlediska jeho vzniku a vývoje a následně ho podrobně seznámit s účinnou hmotněprávní a procesněprávní úpravou daného institutu obsaženou v zákoně, jakož i případnými nedostatky této úpravy, které by vyžadovaly zlepšení.

1. Dědické právo obecně

1.1. Úvod do dědického práva

Dříve než se začnu zabývat samotným rozбором tématu této diplomové práce, tj. institutu svěřenského nástupnictví, budu se v první kapitole nejprve věnovat právní úpravě platného dědického práva, neboť si myslím, že vysvětlení základních principů je nezbytné pro řádný rozbor tohoto tématu, jakož i zasazení samotného institutu svěřenského nástupnictví do systému dědického práva v České republice.

Dědické právo je odvětvím práva občanského a jako takové může být chápáno jak ve smyslu objektivním, tak ve smyslu subjektivním. V objektivním smyslu představuje dědické právo soubor právních norem, které upravují problematiku přechodu jmění zůstavitele (majetkových poměrů zemřelého člověka) na jeho právní nástupce, v subjektivním smyslu pak dědické právo, jaké má na mysli § 1475 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen jako „OZ“), tedy právo na pozůstalost nebo na poměrný díl z ní.

V OZ je dědické právo zařazeno do části třetí – **absolutní majetková práva**. Ze všeobecného ustanovení § 976 OZ vyplývá, že absolutní majetková práva působí vůči každému, nestanoví-li něco jiného zákon. Dědické právo je tedy právem působícím vůči všem ostatním osobám, které jsou povinny nezasahovat do práv oprávněného dědice, tj. dědice, který dědictví neodmítl a má nejlepší dědické právo.¹

1.2. Zásady dědického práva

Dědické právo plní ve společenských a právních vztazích důležitou úlohu, neboť upravuje přechod práv a povinností zůstavitele na pravého dědice. Dědické právo je ovládáno několika základními zásadami, které jsou zakotveny v jednotlivých ustanoveních OZ a dále je také zmiňuje důvodová zpráva k § 1475.²

Mezi nejdůležitější zásady, kterými se řídí pozitivní dědické právo, a které již před více než sto lety formuloval profesor Emanuel Tilsch ve svém díle *Dědické právo rakouské se stanoviska srovnávací vědy právní*, náleží (i) zásada univerzální sukcese, (ii) zásada zachování

---

¹ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. *Dědické právo. Praktická příručka*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. s. XIII. ISBN 978-80-7502-601-9.

² ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. Svazek IV. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. XXV. ISBN 978-80-7478-579-5.

hodnot, (iii) zásada přechodu majetku na jednotlivce, (iv) zásada přechodu okamžikem smrti zůstavitele, (v) zásada svobody nabytí dědictví a (vi) zásada autonomie vůle zůstavitele.³

Zásada univerzální sukcese vyjadřuje, že dědic vstupuje smrtí zůstavitele na jeho místo, tedy do všech práv a povinností, které smrtí zůstavitele nezanikly nebo nebyly vázány výlučně na jeho osobu, a dědic se tedy stává zůstavitelovým universálním právním nástupcem.⁴ Tato zásada je v OZ prolomena, a to institutem odkazu, jehož zřízením vzniká odkazovníku právo na vydání věci z pozůstalosti nebo na zřízení určitého práva, aniž by se ten stal zůstavitelovým dědicem (tj. universálním právním nástupcem). Dalším institutem, kterým je dle mého názoru zásada univerzální sukcese narušena, je institut svěřenského nástupnictví. Přední dědice sice je zůstavitelovým dědicem, ale jeho právo nakládat s dědictvím je, v případě, že zůstavitel nestanoví jinak, omezeno pouze na právo požívatele. Teprve v momentě, kdy svěřenské nástupnictví zanikne, stane se dědicem vlastníkem bez omezení na pouhé požívání.

Zásada zachování hodnot není v OZ výslovně upravena, avšak důvodová zpráva k OZ ji dovozuje ze znění ustanovení § 1475 OZ, podle níž jde o „zachování hodnot se zřetelem k budoucnosti jako výraz solidarity lidí a sledování cílů sahajících přes více generací“.⁵ Jde o zásadu, která se dle mého názoru významným způsobem projevuje i v případě institutu svěřenského nástupnictví, neboť právě účelem existence tohoto institutu je, aby svěřenskému nástupci zůstal zachován majetek, který zůstavitel určil, a ke kterému tedy svěřenské nástupnictví nařídil. I z toho důvodu má přední dědic ke zděděnému majetku pouze poživací právo, ledaže mu zůstavitel volně nakládání s dědictvím výslovně povolí.⁶ Přední dědic, kterému zůstavitel neudělil oprávnění s dědictvím volně nakládat, nemůže, bez souhlasu svěřenského nástupce udělenému ve formě veřejné listiny nebo bez souhlasu soudu, věc náležející do dědictví zcizit nebo zatížit.

Vzhledem k tomu, že zásada zachování hodnot by byla naplněna i v případě přechodu pozůstalosti na veřejnoprávní entitu, jejímž byl zůstavitel členem, tedy na stát, bylo nezbytné, aby byla tato zásada za účelem naplnění individualistického pojetí dědického práva doplněna

---

³ TILSCH, E., HORÁK, O., ed. *Dědické právo rakouské se stanoviska srovnávací vědy právní. Část I.* Praha: Wolters Kluwer, 2014. Klasická právní díla. ISBN 978-80-7478-713-3.

⁴ SVOBODA, J., KLIČKA, O. *Dědické právo v praxi.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 131. ISBN 978-80-7400-266-3.

⁵ Důvodová zpráva k OZ, zvláštní část k ustanovení § 1409 [online]. <http://obcanskyzakonik.justice.cz>.

⁶ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. *Dědické právo. Praktická příručka.* 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. s. 165. ISBN 978-80-7502-601-9.

o zásadu přechodu na jednotlivce.⁷ Zásada přechodu na jednotlivce je zásadou, kterou důvodová zpráva k OZ označuje za „*druhou základní zásadu dědického práva*“⁸ a jejím hlavním smyslem je, aby majetek, který zůstavitel za svého života vlastním snažením získal, zůstal v rukou osoby nebo osob jemu nejbližších a k přechodu dědictví na stát docházelo jen ve výjimečných případech. Tato zásada se v OZ odráží v existenci šesti dědických tříd, ale i v dalších institutech. Takovým institutem je i svěřenské nástupnictví, když mj. zůstaviteli umožňuje přenechat majetek osobě, která v době jeho smrti ještě neexistuje a tím vyloučit jeho případnutí státu jako odúmrt’.

Zásada přechodu okamžikem smrti zůstavitele znamená, že dědictví se nabyvá okamžikem smrti zůstavitele, a to bez ohledu na to, zda se dědic o smrti zůstavitele dozvěděl. Okamžikem smrti zůstavitele tak dědicové nabývají vlastnické právo k majetku v pozůstalosti, soud nabytí vlastnického práva svým rozhodnutím vydaným v pozůstalostním řízení pouze deklaruje. Tato zásada je v OZ modifikována v případě institutu svěřenského nástupnictví, které způsobuje odsunutí nabytí dědictví následným dědicem do doby, než pomine důvod tohoto odsunutí. V ten okamžik je přední dědic povinen dědictví vydat následnému dědici (svěřenskému nástupci).

Zásada svobody nabytí dědictví vyjadřuje, že dědic sice nabyvá dědictví ipso iure smrtí zůstavitele, avšak současně má možnost ve stanovené lhůtě dědictví odmítnout. Jde tedy o zásadu, která vyjadřuje respekt k volnosti dědice se rozhodnout, zda chce nebo nechce dědictví přijmout a má významný vliv má především v případě předlužených pozůstalostí.⁹ V úvahu přicházejícímu dědici předlužené pozůstalosti je tím umožněno dědictví odmítnout a nevstoupit do povinností (dluhů) zůstavitele. I tato zásada se projevuje v institutu svěřenského nástupnictví, protože právní úprava poskytuje jak přednímu, tak následnému dědici právo dědictví přijmout nebo odmítnout.

Zásada autonomie vůle zůstavitele, je zásadou, která vyjadřuje, že je ponecháno pouze na vůli zůstaviteli, jakou osobu povolá ze dědice, jakož i za jakých podmínek se jím má tato osoba stát. Jde o zásadu, která se v OZ projevuje existencí dalších dvou dědických titulů (vedle zákona), a to závěti a dědické smlouvy. Tyto tituly mají navíc dle platné právní úpravy přednost před zákonem a zákonnou dědickou posloupností. Avšak ani tuto zásadu nelze chápat jako

---

⁷ ELIÁŠ, K. *Základní pojetí návrhu úpravy dědického práva pro nový občanský zákoník*. Ad Notam [online]. <https://www.nkr.cz/pdf>.

⁸ Důvodová zpráva k OZ, zvláštní část k ustanovení § 1409 [online]. <http://obcanskyzakonik.justice.cz>.

⁹ ELIÁŠ, K. *Základní pojetí návrhu úpravy dědického práva pro nový občanský zákoník*. Ad Notam [online]. <https://www.nkr.cz/pdf>.

neomezitelnou. Omezena je především nemožností zkrátit nepominutelného dědice v jeho právu na povinný díl, ledaže se ten svého práva na povinný díl zřekl nebo byl platně vyděděn. I institut svěřenského nástupnictví lze chápat jako projev této zásady, neboť je ponecháno zůstaviteli na vůli, zda se rozhodne svěřenské nástupnictví zřídít a rozhodnout, na základě jaké skutečnosti má dědictví přejít na svěřenského nástupce.

1.3. Předpoklady dědění

Aby mohlo dojít k realizaci dědického práva v praxi, je nezbytné, aby byly splněny určité podmínky resp. předpoklady dědění. Tyto základní předpoklady vyplývají z usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16.12.2016, sp. zn. 21 Cdo 486/2016¹⁰ a jsou jimi (i) smrt člověka, (ii) existence pozůstalosti, (iii) existence dědického titulu, (iv) existence způsobilého dědice a (v) právně relevantní jednání konkrétního dědice, tedy přijetí (tj. neodmítnutí) dědictví.

Základním předpokladem pro vznik dědického práva v subjektivním smyslu je smrt člověka, jehož jmění má v případě smrti přejít na jiné subjekty. Smrt člověka se prokazuje dvěma způsoby. Prvním a základním způsobem je úřední zjištění smrti a vydání úmrtního listu, tedy veřejné listiny vystavené po prohlédnutí těla mrtvého stanoveným způsobem. Dalším způsobem, který se uplatňuje v případě, že nelze tělo mrtvého prohlédnout stanoveným způsobem (tedy úředně zjistit smrt a vydat úmrtní list), je rozsudek soudu o prohlášení člověka za mrtvého, kdy soudní rozhodnutí nahrazuje úřední doklad o smrti osoby, tedy úmrtní list. Aniž by byla prokázána smrt člověka, nebo aniž by byl člověk prohlášen za mrtvého, nelze hovořit o dědění, resp. nelze ani zahájit řízení o pozůstalosti po konkrétním člověku.¹¹

Následujícím z předpokladů vzniku dědického práva je existence pozůstalosti, tzn. existence majetku, který zůstavitel k okamžiku své smrti zanechal a který je způsobilý přejít na dědice, neboť v případě neexistence pozůstalosti nemůže dojít k dědění, protože neexistuje majetek, který by mohl přejít na právní nástupce. Každý dědic si však musí uvědomit, že vedle aktiv nabývá i pasiva a celek dědictví tedy netvoří pouze majetek zůstavitele, ale i jeho dluhy. Výjimkou jsou pouze ty dluhy, které smrtí zůstavitele zanikly, tedy povinnosti, jejichž splnění bylo vázáno výlučně na osobu zůstavitele a jejich splnění nelze po dědici objektivně požadovat.¹²

¹⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. prosince 2016, sp. zn. 21 Cdo 486/2016. [online]. <https://www.zakonyprolidi.cz>.

¹¹ SVOBODA, J., KLIČKA, O. *Dědické právo v praxi*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 1. ISBN 978-80-7400-266-3.

¹² SCHELLE, K., SCHELLEOVÁ, I. *Dědické právo podle nového občanského zákoníku*. Praha: Linde, 2013. s. 43. ISBN 978-80-7201-931-1.

OZ rozlišuje mezi pojmem pozůstalost na jedné straně a pojmem dědictví na straně druhé. Základní rozdíl mezi těmito dvěma pojmy spočívá v subjektivním vztahu dědice k oběma institutům. Pozůstalost je nutné chápat v širším smyslu, představuje tedy celé jmění zůstavitele, dědictví pak představuje pouze tu část pozůstalosti, která v řízení o pozůstalosti přejde na takového dědice. Pokud tedy bude po zůstaviteli dědit pouze jediný dědic, potom význam obou těchto pojmů splyne, neboť ve vztahu k tomuto jedinému dědici půjde zároveň o dědictví i o pozůstalost.¹³

Dalším z předpokladů dědění je existence důvodu, se kterým právo spojuje přechod práv a povinností ze zůstavitele na jeho dědice, tj. dědického titulu, neboť pouze na základě dědického titulu se může určitá osoba stát dědicem. Dědické tituly jsou v OZ zakotveny v § 1476. Ten stanoví, že se dědí na základě dědické smlouvy, ze závěti nebo ze zákona, a že jednotlivé tituly mohou působit i vedle sebe. Výčet dědických titulů je uzavřený (*numerus clausus*).

Z pořadí uvedeného v zákoně vyplývají i stupně právní síly jednotlivých titulů dědického práva. Zmíněné pořadí dědických titulů zdůrazňuje také § 1673 odst. 2 OZ, který upravuje postup, při sporu o dědické právo, když stanoví, že proti dědici, který se opírá o dědickou smlouvu nepopřenou co do pravosti, se k podání žaloby odkáže každý dědic ze závěti nebo dědic zákonný a proti dědici, který se opírá o závěť nepopřenou co do pravosti, se odkáže k podání žaloby každý zákonný dědic.¹⁴

Dědická smlouva představuje dvoustranné právní jednání, kterým zůstavitel povolává druhou smluvní stranu nebo třetí osobu za dědice, a druhá strana toto povolání přijímá. Jde o smlouvu a jako každá jiná smlouva, tak i tato nemůže být jednostranně změněna nebo zrušena. I zde platí zásady, že smlouvy mají být splněny a smlouva strany zavazuje, a lze ji změnit nebo zrušit jen se souhlasem stran, anebo z jiných zákonných důvodů. Zůstavitel tedy nemůže svévolně, bez důvodu tuto smlouvu zrušit a budoucí dědic, druhá smluvní strana, může důvodně očekávat, že dědické právo dle ní nabude. V tom je síla tohoto dědického titulu řazeného nad závěť.¹⁵

Závěť je jednostranným odvolatelným projevem vůle zůstavitele, kterým pro případ své smrti zůstává jedné či více osobám alespoň podíl na pozůstalosti. S ohledem na to, že jde o jednostranné právní jednání, může jej zůstavitel kdykoliv zrušit nebo změnit. Ve srovnání

---

¹³ SVOBODA, J., KLIČKA, O. *Dědické právo v praxi*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 3-4. ISBN 978-80-7400-266-3.

¹⁴ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 10. ISBN 978-80-7478-579-5.

¹⁵ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. *Dědické právo. Praktická příručka*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. s. 38. ISBN 978-80-7502-601-9.

s dědickou smlouvou tak závěti povolanému dědici existuje do poslední chvíle nejistota, zda dědické právo skutečně nabyde.

V případě, že se nedědí podle dědické smlouvy nebo podle závěti, nastupují dědici dle zákonné dědické posloupnosti. Hlavním účelem zákonné dědické posloupnosti je zajistit dědické právo ve prospěch členů zůstavitelovy rodiny a jeho nejbližších osob, tedy aby majetek zůstal v rodině, v případě, že zůstavitel nezanechal pořízení pro případ smrti. OZ upravuje celkem šest dědických tříd.

Předposledním z předpokladů vzniku dědického práva je existence způsobilého dědice. Dědicem může být jak fyzická, tak právnická osoba, a to i taková právnická osoba, která má teprve vzniknout, avšak za předpokladu, jak stanoví § 1478 OZ, že vznikne nejpozději do jednoho roku od smrti zůstavitele. OZ upravuje případy vzniku dědické nezpůsobilosti v § 1481–1483 a spojuje ztrátu způsobilosti dědit se dvěma, resp. třemi skupinami zavrženíhodného jednání dědice vůči zůstaviteli. Z dědického práva je vyloučen, kdo se dopustil činu povahy úmyslného trestného činu proti zůstaviteli, jeho předku, potomku nebo manželu nebo zavrženíhodného činu proti zůstavitelově poslední vůli, zejména tím, že zůstavitele k projevu poslední vůle donutil nebo lstivě svedl, projev poslední vůle zůstaviteli překazil nebo jeho poslední pořízení zatajil, zfalšoval, podvrhl nebo úmyslně zničil, ledaže mu zůstavitel tento čin výslovně prominul. Druhý důvod ztráty způsobilosti dědit se vztahuje vůči manželovi. Probíhá-li totiž v den zůstavitelovy smrti řízení o rozvod manželství zahájené na zůstavitelův návrh podaný v důsledku toho, že se manžel vůči zůstaviteli dopustil činu naplňujícího znaky domácího násilí, je zůstavitelův manžel vyloučen z dědického práva jako zákonný dědic. Ze zákonné dědické posloupnosti jsou pak vyloučeni i příbuzní manžela vyloučeného z dědění. Vyloučen z dědického práva podle zákonné dědické posloupnosti může být i rodič, a to tehdy, byl-li zbaven rodičovské odpovědnosti proto, že ji či její výkon zneužíval nebo že výkon rodičovské odpovědnosti z vlastní viny závažným způsobem zanedbával.¹⁶ Dle § 1483 OZ nastupuje při zákonné dědické posloupnosti na místo toho, kdo byl z dědického práva vyloučen, jeho potomek, a to i tehdy, když vyloučený přežije zůstavitele.

Posledním předpokladem pro vznik dědického práva je projev vůle potenciálního dědice směřující k přijetí dědictví, tedy projev vůle osoby, že má zájem být zůstavitelovým dědicem. OZ počítá s tím, že se dědické právo častěji přijímá, než odmítá, nicméně umožňuje dědici dědictví odmítnout, jak vyplývá z § 1485 a násl. Odmítnutí dědictví je neodvolatelným projevem vůle,

---

¹⁶ SCHELLE, K., SCHELLEOVÁ, I. *Dědické právo podle nového občanského zákoníku*. Praha: Linde, 2013. s. 44-45. ISBN 978-80-7201-931-1.

který musí být učiněn výslovným prohlášením vůči soudu ve stanovené lhůtě a který způsobí, že se na toho, kdo tak učiní, hledí, jako by dědictví nikdy nenabyl. Institut odmítnutí dědictví je vlastně jedinou možností, jak se zcela zbavit odpovědnosti za dluhy zůstavitele a také povinností, které zákon a také zůstavitel ve svém pořízení pro případ smrti dědici uložil.¹⁷ V případě, že nedojde k odmítnutí dědictví ve stanovené lhůtě, hledí se na takovou osobu, jako by prohlásila, že dědictví neodmítá a stává se tedy dědicem.

1.4. Svěřenské nástupnictví v systému dědického práva

Svěřenské nástupnictví, nebo jak je v odborné literatuře častěji označováno fideikomisární substitute, je upraveno v § 1512 a násl. OZ a jedná se o institut, který se do právní úpravy dědického práva vrátil po více než šedesáti letech. Při tvorbě jednotlivých ustanovení zákonodárce vycházel především z obecného zákoníku občanského, který právní úpravu institutu svěřenského nástupnictví obsahoval.

Svěřenské nástupnictví upravuje situaci, kdy jsou zůstavitelem závětí nebo dědickou smlouvou povolání dědici dva, a to dědic, který dědictví nabývá jako první, a dědic, označovaný jako svěřenský nástupce, na kterého má dědictví podle nařízení zůstavitele přejít po smrti předního dědice nebo v určitých jiných případech (podrobně kapitola 3.1.). Při svěřenském nástupnictví tedy jde o povolání více postupných dědiců téhož zůstavitele s tím, že přední dědic je povolán bezpodmínečně, ale s omezením, kdežto další dědic (svěřenský nástupce, následný dědic) je povolán pod podmínkou (resp. od určité doby), ale bez omezení.¹⁸

Vedle svěřenského nástupnictví obsahuje platná právní úprava i institut náhradnictví, a to v § 1507 a násl. OZ. Ačkoliv jde v obou případech o instituty dědického práva, které se zřizují pořízením pro případ smrti a které mají některé rysy společné, je nutné je navzájem odlišovat a nezaměňovat. Společným rysem je, že zůstavitel ustanovuje svému dědici další osobu, která ho má jako dědice za určitých podmínek nahradit. V případě náhradnictví ustanovuje zůstavitel svému dědici náhradníka, který má na místě dříve ustanoveného dědice dědit, kdyby tento na prvním místě ustanovený dědic dědit nemohl nebo nechtěl. V případě svěřenského nástupnictví ustanovuje zůstavitel svému dědici nástupce, který má v určitém případě nastoupit na jeho místo. V případě náhradnictví může být dědicem pouze jeden, a to buď dědic nebo jeho náhradník, nebo

---

¹⁷ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. *Dědické právo. Praktická příručka*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. s. 234. ISBN 978-80-7502-601-9.

¹⁸ FIALA, R., DRÁPAL, L. a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 127. ISBN 978-80-7400-570-1.

žádný z nich. Podstatou svěřenského nástupnictví je, že dědictví mohou nabýt oba dědici, avšak nikoli současně, nejdříve jeden a teprve potom svěřenský nástupce.¹⁹

Dalším institutem, upraveným platnou právní úpravou, ve kterém lze spatřovat podobu se svěřenským nástupnictvím je institut svěřenského fondu. Svěřenský fond, má stejně jako svěřenské nástupnictví svůj původ v římském fideikomisu, avšak oproti svěřenskému nástupnictví byl jeho následný vývoj již ovlivněn anglosaskou právní úpravou trustu.²⁰ Trust lze chápat jako právní vztah vytvořený na pokyn určité osoby, ve kterém jedna nebo více osob nakládají s přesně určeným majetkem stanoveným způsobem ve prospěch třetí osoby nebo osob.²¹ Při zavádění právní úpravy svěřenského fondu do OZ se zákonodárce inspiroval občanským zákoníkem Québecu, jehož konstrukce svěřenského fondu jako zvláštní správy cizího majetku, se jevila jako nejvhodnější pro tuzemské právní poměry.²²

OZ neobsahuje legální definici pojmu svěřenský fond, avšak dle komentáře k tomuto zákonu lze svěřenský fond chápat jako entitu bez právní subjektivity, která představuje autonomní majetek bez vlastníka vyčleněný zakladatelem k naplňování konkrétního soukromého nebo veřejně prospěšného účelu a spravovaný svěřenským správcem podle instrukcí vtělených zakladatelem do zakladatelského právního jednání, resp. zvláštního statutu.

Největší rozdíl mezi svěřenským fondem a svěřenským nástupnictvím nalezneme v dispozičním oprávnění osoby správce a osoby předního dědice k majetku. Zatímco v případě svěřenského fondu je správce oprávněn, ale také povinen k plné správě cizího majetku (jeho činnost totiž nesměruje jen k zachování, ale především k rozmnožení a zhodnocení spravovaného majetku) a má tedy plné dispoziční oprávnění, v případě svěřenského nástupnictví má přední dědic ke zděděnému majetku pouze omezené dispoziční oprávnění, volně nakládat může s dědictvím pouze v případě, že mu to zůstavitel výslovně povolí. Další rozdíl mezi těmito dvěma instituty představuje důvod jejich zřízení. Zatímco svěřenské nástupnictví lze zřídit pouze za účelem

---

¹⁹ SVOBODA, J., KLIČKA, O. *Dědictvé právo v praxi*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 155. ISBN 978-80-7400-266-3.

²⁰ HURDÍK, J. a kol. *Občanské právo hmotné. Obecná část. Absolutní majetková práva*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018. s. 257. ISBN 978-80-7380-718-4.

²¹ CHROMÁ, M. *Právní překlad v teorii a praxi: nový občanský zákoník*. Praha: Karolinum, 2014. s. 174. ISBN 978-80-246-2851-6.

²² BEDNAŘÍKOVÁ, B. *Svěřenské fondy: institut pro uchování a převody rodinného majetku*. 2. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Právní monografie. s. 136-139. ISBN 978-80-7478-585-6.

přechodu jmění člověka pro případ smrti, svěřenský fond lze zřídit i z jiných důvodů, než je přechod jmění v případě smrti.²³

---

²³ BEDNAŘÍKOVÁ, B. *Svěřenské fondy: institut pro uchování a převody rodinného majetku*. 2. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Právní monografie. s. 136-139. ISBN 978-80-7478-585-6.

2. Historický vývoj institutu svěřenského nástupnictví

V této kapitole se budu věnovat historickému vývoji institutu svěřenského nástupnictví. Postupně se budu zabývat počátky tohoto institutu v římském právu, jeho úpravou v Obecném zákoníku občanském a Vládním návrhu z roku 1937, neboť právě tyto dvě právní úpravy byly hlavními inspiračními zdroji při tvorbě dnes účinného občanského zákoníku, poté se dotknu i úpravy Občanských zákoníků z let 1950 a 1964, a to především se zaměřením na důvody, proč v daném období k rozvoji institutu svěřenského nástupnictví nedošlo, až se nakonec dostanu k přijetí dnes účinné právní úpravy.

2.1. Římské právo

Základy platného dědického práva mají svůj počátek, stejně jako velká část občanského práva, v římském právu soukromém. Římské právo je právním řádem, který vznikl před necelými třemi tisíci lety na území starověkého římského státu, a který poskytl základ celému kontinentálnímu systému soukromého práva. Už nejstarší právní úprava dědění znala dva delační důvody, na prvním místě závět' a s tím související posloupnost testamentární, na druhém místě pak zákon a s tím související posloupnost intestátní.

V římském právu nalezneme i počátky vzniku institutu svěřenského nástupnictví, a to konkrétně v konstrukci římských odkazů, tedy legátů jako odkazů práva civilního a především pak fideikomisů jako odkazů práva prétorského. Z toho důvodu je odkazům věnována další část této kapitoly.

Legát představoval jednostranný projev vůle zůstavitele pro případ smrti majetkové povahy, který na rozdíl od závěti vedl k singulární sukcesi, zatěžoval samotné dědictví a mohl být realizován pouze, pokud došlo k universální sukcesi. Jeho účelem bylo poskytnout odkazovníku, kterým nemusel být pouze dědic zůstavitele, z dědictví určitý prospěch, v opačném případě by byl odkaz neplatný. Legáty se původně vyskytovaly ve 4 základních variantách, které se lišily především tím, co šlo jejich prostřednictvím odkázat a dále odlišnými formulami vyžadovanými zákonem pro jejich zřízení, avšak vzhledem k tomu, že všechny legáty byly striktně formálními právními jednáními, muselo každé jejich nařízení splňovat náležitosti stanovené civilním právem, a to bez rozdílu varianty, jinak byly stížené neplatností. Všechny legáty tak *(i)* musely být nařízeny písemnou formou, *(ii)* musely být součástí závěti (až později byl připuštěn kodicil) a *(iii)* k jejich

nařízení muselo být užito latinského jazyka s dodržением civilním právem přesně stanovených imperativních formulí.²⁴

Prvním a historicky nejstarším typem legátu byl vindikační legát (*legatum per vindicationem*), jehož prostřednictvím mohl zůstavitel odkázat věc, jež měl v kvirickém vlastnictví (vlastnictví chráněné civilním právem římským), jakož i služebnost nebo právo poživací, odkazovníku. Odkazovník tyto věci následně také nabýval do kvirického vlastnictví. Pokud však byl vindikační legát zřízen k věci, která nebyla, v okamžiku smrti zůstavitele a v případě věci nezastupitelné i v okamžiku jeho zřízení, v kvirickém vlastnictví zůstavitele, bylo takové nařízení považováno za neplatné. Šlo o jediný z uvedených typů legátů, který měl účinek věcně právní, nikoliv obligační.²⁵

Dalším typem byl legát damnační (*legatum per damnationem*). Tento typ legátu zakládal odkazovníku obligační nárok vůči dědicům na vydání předmětu odkazu a jeho hlavní výhodou oproti legátu vindikačnímu záležela v tom, že jeho prostřednictvím mohl zůstavitel odkázat odkazovníku nejenom věc vlastní, ale i věc, která náležela dědicovi nebo třetí osobě, věc, která měla teprve vzniknout nebo dokonce pohledávku, resp. právo. Rovněž bylo tímto typem odkazu možno odkázat část pozůstalosti, a to až její jednu polovinu. Postupem času docházelo ke snižování požadavků na formální náležitosti při zřizování jednotlivých typů legátů, až nakonec splynuly do jednoho typu, a to právě legátu damnačního.²⁶

Třetím typem byl legát *sinendi modo* (*legatum sinendi modo*), který, obdobně jako legát damnační, zakládal odkazovníkovi obligační nárok vůči dědicům, ale s tím rozdílem, že neukládal dědici povinnost na odkazovníka věc převést, pouze ho zavazoval strpět, aby si odkazovník danou věc sám vzal. Předmětem tohoto legátu mohly být pouze věci, nikoliv práva, a to výhradně věci, které náležely zůstaviteli nebo jeho dědici, a které ti měli v době zůstavitelovy smrti alespoň v bonitárním vlastnictví (vlastnictví chráněné pouze právem přetorským).²⁷

---

²⁴ SOMMER, O., SPÁČIL, J., ed. *Učebnice soukromého práva římského. II. díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2011. s. 313-314. ISBN 978-80-7357-616-5.

²⁵ SOMMER, O., SPÁČIL, J., ed. *Učebnice soukromého práva římského. II. díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2011. s. 315-316. ISBN 978-80-7357-616-5.

²⁶ ČERNOCH, R. *Odkaz v Římě a domácím právním vývoji*. Časopis pro právní vědu a praxi, 2012, č. 3. s. 288. ISSN 1210-9126.

²⁷ KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M. *Římské právo*. 2. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 1995. s. 305-306. ISBN 80-7179-031-1.

Posledním čtvrtým typem legátu byl legát precepční (*legatum per praeceptionem*), který měl význam zejména pro řízení o rozdělení pozůstalosti, když umožňoval odkazovníku, kterým mohl být pouze jeden z dědiců, aby se věci, k níž byl odkaz zřízen, ujal přednostně před ostatními spoludědici.²⁸

A právě se zřetelem na přísné formální náležitosti, které musely civilní legáty splňovat, aby byly platné, se v římském právu současně začal vyvíjet i neformální typ odkazu, *fideikomis*. *Fideikomis* se vytvořil jako zvláštní typ legátu, a to jako zcela neformální institut prétorského práva, který měl sloužit k řešení těch situací v běžném životě, které narážely na omezení stanovená právem civilním. Zůstavitel *fideikomis* zřídil tak, že bezforemnou ústní či písemnou prosbou povolal určitého dědice (*fiduciáře*), kterým nemusela být pouze osoba, již civilní právo uznávalo za dědice římského občana (např. cizinec nebo osoba neurčitá), a současně s tím vyslovil přání, aby tento dědic jím přesně popsany majetek po jeho smrti samostatně spravoval a užíval určitým způsobem, a aby ho po splnění určité podmínky nebo po určitém čase v ucelené podobě předal dalšímu (*fideikomisaři*).²⁹

Fideikomis tedy původně představoval pouhé přání zůstavitele bez právní závaznosti, které bylo postaveno na osobní důvěře mezi zůstavitelem a dědicem, že ten jeho přání splní. První větší změna a rozvoj nastal za vlády císaře Augusta, který jako první umožnil domáhat se práv vyplývajících z *fideikomisu* právní cestou, a to prostřednictvím extraordinárního řízení. Naplno se pak jeho vynutitelnost rozvinula za vlády císaře Claudia, který pro tento účel nechal zříditi speciální *fideikomisární soud*.³⁰

Z výše uvedeného základního typu *fideikomisu*, tedy *fideikomisu univerzálního* (*fideicommissum hereditatis*), jehož prostřednictvím mohl *fideikomisař*, aniž by byl dědicem zůstavitele, získat i celou pozůstalost, se později v římském právu, a to především díky umožnění neomezeného řetězení *fideikomisařů*, kteří měli mít z *fideikomisu* prospěch, vyvinul institut *fideikomisární substituce* (*substitutio fideicommissaria*). Hlavní výhodou *fideikomisární substituce* lze spatřovat především v tom, že mohla být realizována v návaznosti na jakýkoliv okamžik nebo

---

²⁸ ČERNOCH, R. *Odkaz v Římě a domácím právním vývoji*. Časopis pro právní vědu a praxi, 2012, č. 3. s. 288. ISSN 1210-9126.

²⁹ BEDNAŘÍKOVÁ, B. *Svěřenské fondy: institut pro uchování a převody rodinného majetku*. 2. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Právní monografie. s. 3-5. ISBN 978-80-7478-585-6.

³⁰ SALÁK, P. jr. *Římskoprávní vlivy v českém dědickém právu v 19. až 21. století*. Praha: Právník, 2012, č.12. s. 1319. ISSN 0231-6625.

událost, nikoliv nutně na okamžik smrti předchozího fideikomisaře. Zvláštním typem fideikomisární substituce pak byl rodinný fideikomis, který znemožňoval dispozici s majetkem (nejprve navždy a od Justiniána pak maximálně po čtyři po sobě jdoucí generace), aby ten zůstal zachován pro členy rodiny.³¹

Jak vyplývá z výše uvedeného, fideikomis nebyl ve svých počátcích součástí právního systému římského civilního práva, a tudíž ani nebyl svázán četnými omezeními jako legáty, avšak vývojem nabylo užívání fideikomisů takového rozměru, že na fideikomisy začaly být kladeny alespoň minimální formální požadavky a jeho podoba začala být upravována v právních dokumentech. Kompletní právní úprava fideikomisů byla dokončena v zákoníku císaře Justiniána *Corpus Iuris Civilis* v 6. století našeho letopočtu, jehož vydáním se fideikomisy staly plnohodnotnou součástí civilního práva a nově jím byly i vynutitelné. Za vlády císaře Justiniána nakonec došlo i k úplnému sjednocení civilních legátů a prétorských fideikomisů, když ten používání termínu *legatum* zavedl pro oba výše uvedené typy odkazů, a tím tyto instituty sobě vyrovnal.³² Na odkaz mělo být od tohoto okamžiku hleděno jako na legát i fideikomis. Pokud tedy byla odkázaná věc ve vlastnictví zůstavitele v okamžiku jeho smrti, náležela odkazovníku (každému bez rozdílu) vedle obligačního nároku na vydání věci i reivindikační žaloba (věcná žaloba na vydání věci).³³

Právní úprava institutu fideikomisu a fideikomisární substituce zakotvená v zákoníku *Corpus Iuris Civilis* přetrvala ve své prakticky nepozměněné podobě až do pozdního středověku a nakonec se stala východiskem pro úpravu majetkových vztahů šlechtických rodů a měšťanů v kontinentální Evropě, neboť jim umožňovala udržet majetek rodu v celistvosti při předávání dalším generacím.³⁴

2.2. Historie vývoje institutu v českých zemích

Dědické právo se v českých zemích v době předhusitské vlivem existence odúmrtního práva panovníka, který si vyhrazoval vlastnické právo ke statkům, jejichž vlastník zemřel bez

---

³¹ ČERNOCH, R. *Odkaz v Římě a domácím právním vývoji*. Časopis pro právní vědu a praxi, 2012, č. 3. s. 289. ISSN 1210-9126.

³² KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M. *Římské právo*. 2. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 1995. s. 306. ISBN 80-7179-031-1.

³³ SALÁK, P. *Odkaz – římskoprávní institut ve světle českého práva 20. století*. Brno: Masarykova univerzita, 2010. [online]. <https://www.law.muni.cz/sborniky>.

³⁴ BEDNAŘÍKOVÁ, B. *Svěřenské fondy: institut pro uchování a převody rodinného majetku*. 2. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Právní monografie. s. 22. ISBN 978-80-7478-585-6.

potomků, ale i v případech kdy potomky zanechal, avšak jejich dědický nárok nebyl uznán, vlastně vůbec nerozvinulo.³⁵

První snahy o kodifikaci soukromého, a tedy i práva dědického, byly na území českého státu zahájeny teprve v polovině 18. století po zajištění nástupnictví Marie Terezie na rakouský trůn, a to zejména s ohledem na snahy nově upravit majetkové poměry obyvatelstva při formování moderního státu, neboť do té doby platné prameny práva byly již zastaralé a neaktuální, a bylo tedy potřeba přijmout nový kodex, který bude obsahovat komplexní právní úpravu občanského práva odpovídající dané době.

První práce na kodifikaci soukromého práva byly zahájeny v květnu roku 1753, kdy byla Marií Terezií zřízena kompilační komise se sídlem v Brně, která měla za úkol přebrat platné právo a na jeho základě sestavit občanský zákoník. Tento zákoník měl dle pokynů Marie Terezie obsahovat všeobecné zásady, za základ mu měla být položena přirozená slušnost a dále v něm mělo být užito stručných, krátkých a jasných výrazů. Výsledkem prací byl návrh zákoníku označený jakožto Zákoník Marie Terezie („Codex Theresianus“), který se výrazně opíral o právo římské, a jehož připravovaná právní úprava nadále předpokládala i existenci fideikomisů, i když v jejich částečně omezené podobě. Zákoník se ale vzhledem k velké nepraktičnosti díla, když samotné právo spíše vykládal než formuloval, nenesl úspěch, a byl císařovnou na návrh státní rady vrácen komisi k přepracování. U vídeňského dvora však následně získali převahu odpůrci přijetí kodifikace, v jejímž důsledku nakonec veškeré snahy Marie Terezie o kodifikaci práva ustrnuly na mrtvém bodě. Tereziánský zákoník se tak stal pouhým podkladem pro další kodifikační snahy.³⁶

Významnější pokrok v kodifikačních pracích pak nastal v roce 1786, kdy byl za vlády císaře Josefa II. přijat a vstoupil též v platnost první díl zákoníku označeného jako Zákoník josefínský. Tento zákoník obsahoval obecná ustanovení a úpravu rodinného práva. Současně je potřeba zmínit, že součástí návrhu daného zákoníku mělo být i úplné odstranění fideikomisů, a to zejména z důvodu, že fideikomis byl pouhým privilegiem poskytnutým panovníkem šlechtickým rodům. Tento návrh se však setkal se silným odporem Nejvyššího soudu, který nakonec vedl i

---

³⁵ MALÝ, K., a kol. *Dějiny českého a československého práva do r. 1945*. 4. vydání. Praha: Leges, 2010. s. 137. ISBN 978-80-87212-39-4.

³⁶ SCHELLEOVÁ, I., SCHELLE, K. *Vývoj kodifikace občanského práva*. Brno: Masarykova univerzita, 1993. s. 6-9. ISBN 80-210-0546-7.

k tomu, že císař Josef II. žádný z návrhů na zrušení fideikomisů nepřijal.³⁷ Do smrti Josefa II. už k vydání dalšího dílu zákoníku nedošlo a jeho smrtí kodifikační práce zcela ustaly.

Obecné právo občanské bylo jako celek, tedy včetně právní úpravy dědického práva, kodifikováno teprve na začátku 19. století za vlády císaře Františka I., a to v podobě známého Obecného zákoníku občanského. Přijetím tohoto nového zákoníku došlo i k výraznému upevnění institutu fideikomisu.³⁸

2.2.1. Obecný zákoník občanský (ABGB)

Obecný zákoník občanský (dále jen jako „ABGB“) byl vydán císařským patentem ze dne 1. června 1811 pod č. 946/1811 Sb. zák. soud., a to s platností pro všechny země habsburské monarchie, s výjimkou Uher, a který na území České republiky platil s drobnými výjimkami od 1. ledna 1812 až do 31. prosince 1950.³⁹ Jeho obsah byl výrazným způsobem ovlivněn římskoprávními základy, osvícenským racionalismem a přirozenoprávním myšlením, což lze sledovat napříč jeho jednotlivými ustanoveními, i v oblasti dědického práva.⁴⁰

Ustanovení týkající se dědického práva byla v ABGB upravena poměrně rozsáhle, a to v hlavě osmé až patnácté (§ 531 až 824). Již tento občanský zákoník se v hlavě desáté s názvem *O dědictví náhradních a o svěřenstvích* věnoval institutům obecného a svěřenského náhradnictví, kdy klíčový rozdíl mezi těmito instituty byl stejně jako v právu římském spatřován v tom, že při náhradnictví obecném nastupoval v dědictví náhradník na místo dědice, zatímco při náhradnictví svěřenském náhradník nastupoval až po dědici.⁴¹

Institut obecného náhradnictví byl upraven v § 604⁴² a násl. ABGB. Zůstavitel mohl prostřednictvím tohoto institutu pro případ, že jím ustanovený dědic dědictví nenabude, povolati k dědění jiného, a pokud by ani tento dědic dědictví nenabyl, mohl ustanovit další dědice. ABGB zůstaviteli také umožňoval rozlišit důvody, pro které k dědictví náhradníka povolává. Náhradníka

---

³⁷ BEDNAŘÍKOVÁ, B. *Svěřenské fondy: institut pro uchování a převody rodinného majetku*. 2. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Právní monografie. s. 54. ISBN 978-80-7478-585-6.

³⁸ BEDNAŘÍKOVÁ, B. *Svěřenské fondy: institut pro uchování a převody rodinného majetku*. 2. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Právní monografie. s. 55. ISBN 978-80-7478-585-6.

³⁹ ELIÁŠ, K., ZUKLÍNOVÁ, M. *Návrh občanského zákoníku*. [online]. <https://www.cak.cz>.

⁴⁰ MELZER, F., TĚGL, P. a kol. *Občanský zákoník – Velký komentář. Svazek I. § 1-117*. Praha: Leges, 2013. ISBN 978-80-8757-673-1.

⁴¹ SVOBODA, E. *Dědické právo*. 3. vydání. V Praze: Československý kompas, 1946. s. 44.

⁴² § 604: „Každý zůstavitel může pro případ, že ustanovený dědic dědictví nenabude, povolati jiného, a když ani ten ho nenabude, druhého, a ve stejném případě třetího nebo také ještě několik náhradních dědiců. Toto ustanovení nazývá se náhradnictvím obecným. Ten, kdo je povolán v řadě nejbližší, stane se dědicem.“

tak mohl povolát nejen pro případ, že jím povolaný dědic nebude moci dědit (např. zemře bez dědice nebo se stane nezpůsobilým dědicem), ale též pro případ, že jím povolaný dědic nebude chtít dědit (zřekne se dědictví smlouvou se zůstavitelem, odmítne dědictví po úmrtí zůstavitele nebo nepodá dědickou přihlášku).⁴³ Stejně je v současné právní úpravě chápán institut náhradnictví.

Institut svěřenského náhradnictví, tedy dnes používaného svěřenského nástupnictví, byl upraven v § 608⁴⁴ a násl. ABGB a z jeho právní úpravy bylo patrné, že téměř kopíroval právní úpravu fideikomisu zavedenou za císaře Justiniana obsaženou v zákoníku *Corpus Iuris Civilis*.⁴⁵ Prostřednictvím svěřenského náhradnictví mohl zůstavitel jím povolanému dědici („fiduciáři“) nařídit, aby dědictví, které po něm přijal, přenechal po své smrti nebo v jiných určitých případech druhému ustanovenému dědici („substitutovi – fideikomisaři“), přičemž toto nařízení mohlo být zůstavitelem učiněno výslovně nebo mlčky tím, že zůstavitel fiduciáři zakázal, aby o zanechaném jmění pořídil závěti nebo také tím, že fiduciáři ustanovil dalšího konkrétního dědice nebo mu výslovně přikázal, aby dědicem jmenoval konkrétní osobu.

Fideikomisař byl už dle ABGB považován za dědice zůstavitele, nikoli za dědice fiduciáře, a proto také musel v řízení o dědictví po zůstaviteli sám podat dědickou přihlášku. Do doby, než nastal případ, kdy měla být pozůstalost přenechána fideikomisaři, byl sice fiduciář vlastníkem pozůstalosti, jeho vlastnické právo však bylo omezeno právem fideikomisaře, a tak to bylo zapsáno i ve veřejných knihách. Jeho omezení spočívalo zejména v tom, že sice mohl věci sám užívat, musel však šetřit jejich podstatu a musel je uchovávat ve stavu, v jakém je převzal. V neposlední řadě pak fiduciář stejně jako každý jiný dědic odpovídal za zůstavitelovy dluhy, byl tedy sám zavázán přímo věřitelům za pozůstalostní dluhy a ty musel plnit.⁴⁶ Jakmile byla splněna zůstavitelem určená podmínka a pozůstalost měla být přenechána fideikomisaři, muselo být znovu zahájeno řízení o dědictví po původním zůstaviteli a pokračováno v něm.

---

⁴³ BÍLEK, P., ŠEŠINA, M. Dědické právo v předpisech let 1925-2001. Zákony s poznámkami. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2001. s. 6-7. ISBN 80-7179-590-9.

⁴⁴ § 608: „Zůstavitel může svému dědici uložit za povinnost, aby dědictví, které přijal, přenechal po své smrti nebo v jiných určitých případech druhému ustanovenému dědici. Toto opatření nazývá se náhradnictvím svěřenským. V náhradnictví svěřenském obsaženo jest mlčky náhradnictví obecné.“

⁴⁵ BEDNAŘÍKOVÁ, B. *Svěřenské fondy: institut pro uchování a převody rodinného majetku*. 2. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Právní monografie. s. 59. ISBN 978-80-7478-585-6.

⁴⁶ BEDNAŘÍKOVÁ, B. *Svěřenské fondy: institut pro uchování a převody rodinného majetku*. 2. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Právní monografie. s. 57-58. ISBN 978-80-7478-585-6.

Svěřenské náhradnictví bylo zcela zrušeno ustanovením § 859 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb., a to ke dni jeho účinnosti, tj. 1. dubna 1964. Tímto dnem se fiduciáři stali neomezenými vlastníky majetku dříve svěřenským náhradnictvím zatíženého a fideikomisaři pozbyli těchto svých práv k tomuto majetku.⁴⁷

Obecný zákoník občanský upravoval vedle svěřenského náhradnictví (fideikomisární substituce) v § 618⁴⁸ a násl. ještě institut rodinného svěřenství (rodinný fideikomis). Rodinné svěřenství představovalo nařízení zůstavitele, kterým prohlásil jmění pro všechny budoucí nebo alespoň pro více rodinných potomků za nezcizitelný statek rodiny. Narozdíl však od výše uvedených institutů nebylo rodinné svěřenství institutem čistě soukromoprávním, neboť k jeho zřízení bylo potřeba zvláštního veřejnoprávního potvrzení. Vlastnictví majetku v rodinném svěřenství bylo dělené, a to na vlastnictví užitkové a na vlastnictví vrchní. Zatímco užitkové vlastnictví (tj. právo na užitky a přírůstky tohoto majetku, nikoli na jeho podstatu) náleželo dočasnému majiteli svěřenství, vrchní vlastnictví náleželo všem čekatelům svěřenství, tedy osobám, které měli podle dědické posloupnosti, stanovené zakladatelem, nastoupit po úmrtí dočasného majitele svěřenství na jeho místo.⁴⁹

Z uvedené definice jednoznačně vyplývá hlavní (a vlastně i základní) smysl rodinného svěřenství, totiž jeho perpetuita a nezcizitelnost, kdy majetek takto vyčleněný zůstával trvale ukotven v dědickém (a nástupnickém) systému, který jednak znemožňoval drobení tohoto majetku a jednak zaručoval jeho udržení jako celku v držení rodiny a jejich potomků, i proto byl institut rodinného svěřenství institutem úzce spjatým se šlechtou. A právě otázka perpetuity odlišovala rodinný fideikomis na straně jedné a svěřenské náhradnictví (fideikomisární substituci), u něhož byla tato perpetuita dle § 612⁵⁰ vyloučena, na straně druhé.⁵¹

---

⁴⁷ BÍLEK, P., ŠEŠINA, M. *Dědické právo v předpisech let 1925-2001. Zákony s poznámkami*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2001. s. 7. ISBN 80-7179-590-9.

⁴⁸ § 618: „Svěřenství (rodinné svěřenství) jest nařízení, kterým se prohlašuje jmění pro všechny budoucí nebo alespoň pro více rodinných potomků za nezcizitelný statek rodiny.“

⁴⁹ BÍLEK, P., ŠEŠINA, M. *Dědické právo v předpisech let 1925-2001. Zákony s poznámkami*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2001. s. 7-8. ISBN 80-7179-590-9.

⁵⁰ § 612: „Nejsou-li to současníci, nýbrž takoví náhradní dědicové, kteří v době zřízení závěti ještě nejsou zrozeni, může se svěřenské náhradnictví vzhledem k peněžitém částkám a k jiným movitým věcem vztahovati až na stupeň druhý. Se zřetelem k nemovitým statkům platí jen pro stupeň první, při určování stupňů se však počítá jen ten náhradní dědic, který nabyl držby dědictví.“

⁵¹ FIALA, R., DRÁPAL, L. a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 126. ISBN 978-80-7400-570-1.

Veškerá ustanovení týkající se rodinného svěřenství pozbyla platnosti dne 14. listopadu 1924 přijetím zákona č. 179/1924 Sb. z. a n., o zrušení fideikomisů. Ke zrušení došlo především z důvodu, že české státní zřízení založené na demokratických principech nemohlo ponechat v platnosti zákony, které byly posledním významným zbytkem privilegií šlechtického stavu a sloužily jako opora jejich vrchnostenského postavení.

2.2.2. Vládní návrh československého občanského zákoníku z roku 1937

Po vzniku samostatného Československa roku 1918 nastal na území nového státu právní dualismus, neboť zatímco v českých zemích, tedy na bývalých územích rakouských, bylo recipováno právo rakouské a platil zde ABGB, na území Slovenska a Podkarpatské Rusi, tedy na bývalých územích uherských, bylo převzato uherské obyčejové právo, označované jako Opus tripartitum. Základním cílem rekodifikačních snah za první Československé republiky tak bylo odstranit tyto dvě odlišné právní oblasti a vytvořit unifikovanou úpravu občanského práva. Ministerstvo spravedlnosti zpočátku chtělo pouze přeložit ABGB ve znění pozdějších novel a rozšířit jeho platnost na celé území, nakonec však bylo rozhodnuto, že ABGB vyžaduje důkladnější revizi. Rekodifikační práce byly zahájeny roku 1920 a jejich účelem bylo vytvořit občanský zákoník, který bude navazovat na tradice ABGB a současně bude přizpůsoben i soudobým požadavkům společnosti. Vládní návrh československého občanského zákoníku byl po určitých modifikacích kompletně dokončen v roce 1937, kdy byl pod názvem Vládní návrh zákona, kterým se vydává občanský zákoník předložen komorám Národního shromáždění ke schválení.⁵²

Vládní návrh 1937 stejně jako ABGB upravoval dědické právo poměrně rozsáhle. Ustanovení týkající se dědického práva byla obsažena v hlavě patnácté až dvacáté čtvrté (§ 377 až 689), z toho celá hlava sedmáctá byla věnována institutům náhradnictví a svěřenského nástupnictví. Vládní návrh v oblasti dědického práva navazoval s několika mírnými změnami (např. úprava akrescence nebo výpočet povinného dílu) na úpravu ABGB, jindy se dokonce omezil na pouhou změnu pojmosloví některých institutů oproti ABGB, aniž by zavedl jinou koncepční změnu. To se týkalo i samotného institutu svěřenského nástupnictví, kdy do té doby ABGB užívaný termín svěřenské náhradnictví, byl nahrazen dnes užívaným termínem svěřenské nástupnictví.⁵³

⁵² ELIÁŠ, K., ZUKLÍNOVÁ, M. *Návrh občanského zákoníku*. [online] <https://www.cak.cz>.

⁵³ SALÁK, P. jr. a kol. *Historie občanského zákoníku z roku 1937: inspirace, problémy a výzvy*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2017. s. 88-91. ISBN 978-80-210-8828-3.

Svěřenské nástupnictví mohlo být dle Vládního návrhu 1937 zřízeno výslovně i mlčky. Za mlčky zřízené svěřenské nástupnictví pak byly stejně jako dle současné právní úpravy považovány případy, kdy (i) zůstavitel ustanovil svému dědici dědice, (ii) zakázal dědici, aby o zanechaném jmění pořizoval, (iii) povolal za dědice někoho, kdo v době jeho smrti ještě nebyl zplozen nebo (iv) povolal dědice se stanovením podmínky nebo určité lhůty. Oproti současné úpravě však Vládní návrh 1937 umožňoval, aby za svěřenského nástupce byla povolána pouze osoba fyzická, když ve svých ustanoveních používal slovo zplozena, tedy slovo používané výlučně ve spojení s fyzickými osobami. Současný zákoník tento okruh osob rozšířil i na osoby právnické. S ohledem na podobnost Vládního návrhu 1937 s dnešní úpravou, se budu jednotlivými způsoby vzniku důkladněji zabývat v kapitole 3.1. této práce.

Právní úprava obsažená ve Vládním návrhu 1937 se shodovala s tou dnešní i ohledně počtu svěřenských nástupců, které může zůstavitel povolat, když v § 458 stanovil, že zůstavitel může v řadě za sebou povolat neomezený počet svěřenských nástupců za předpokladu, že ti jsou jeho současníky. A stejně tak se úprava shodovala s tou dnešní v případě, když svěřenští nástupci nebyli zůstavitelovými současníky, když v § 459 stanovil, že pokud svěřenští nástupci nejsou současníky zůstavitele, ale ti, kteří ještě nebyli zplozeni, zanikne svěřenské nástupnictví, jakmile svěřenské jmění nabyde první svěřenský nástupce, který nebyl zůstavitelovým současníkem.⁵⁴

Vládní návrh 1937 se naopak s dnešní právní úpravou rozchází například v tom, že ten v § 626 výslovně stanovil povinnost učinit soupis pozůstalosti, pokud bylo svěřenské nástupnictví nařízeno. Žádné ustanovení týkající se takové povinnosti současná právní úprava neobsahuje, obsahuje pouze ustanovení týkající se jednoho z práv následného dědice, a to právo požadovat po předním dědici sestavení inventáře. Vládní návrh 1937 dále dle § 465 umožňoval, aby právní poměry, které vznikají svěřenským nástupnictvím, byly založeny jednáním mezi živými, takové ustanovení dnešní úprava neobsahuje a tuto možnost tedy nezakládá. Vládní návrh dále stanovil, a to v § 462, že pokud z nařízení svěřenského nástupnictví není zřejmá jiná zůstavitelova vůle, přejde právo svěřenského nástupce na jeho dědice, pokud se ten sám nedožije případu, pro který bylo svěřenské nástupnictví zřízeno. Stejně jako v případech uvedených výše, ani v tomto případě takové ustanovení současný zákoník neobsahuje, a pokud by tedy nastala taková situace, pak by

---

⁵⁴ KOBER, J., ed. *Osnova československého občanského zákoníku*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2021. s. 207. ISBN 978-80-87439-48-7.

právo svěřenského nástupce nepřešlo na jeho právní nástupce, ale svěřenské nástupnictví by dle § 1516 OZ zaniklo.

Ohledně zániku svěřenského nástupnictví byla právní úprava obsažená ve Vládním návrhu 1937 podobná s tou současnou úpravou obsaženou v Občanském zákoníku. Vládní návrh 1937 stejně jako dnes účinný Občanský zákoník stanovil, že svěřenské nástupnictví zaniká, když *(i)* není žádný svěřenský nástupce, *(ii)* potomek zůstavitele zanechá potomka způsobilého dědit, pokud bylo svěřenské nástupnictví zřízeno v době, kdy potomka nemělo, *(iii)* jmění nabyde první z osob, které nejsou zůstavitelovými současnými, *(iv)* osoba, které byl povolán svěřenský nástupce z důvodu omezení ve svéprávnosti, nabyde pořizovací způsobilosti nebo *(v)* nenastane případ, pro který bylo svěřenské nástupnictví zřízeno.⁵⁵ Nová úprava navíc oproti Vládnímu návrhu 1937 doplnila další dva způsoby zániku, a to *(i)* uplynutí nejpozději sta let od smrti zůstavitele a *(ii)* v rozsahu povinného dílu, v okamžiku kdy nezletilé dítě, kterému byl z důvodu jeho pořizovací nezpůsobilosti povolán svěřenský nástupce, nabyde pořizovací způsobilost. Podrobně se jednotlivým důvodům zániku budu věnovat v kapitole 3.3. této práce.

Ačkoliv nebyla tato vládní osnova, vzhledem k dalším politickým událostem následujícím po Mnichovské dohodě roku 1938, přijata, a nikdy tak nevstoupila v platnost ani účinnost, stal se vládní návrh československého občanského zákoníku z roku 1937 díky své propracovanosti, odbornosti, myšlenkové soudržnosti a koncepční návaznosti na tradice střeoevropského právního myšlení, základním a obecným ideovým zdrojem při tvorbě občanského zákoníku z roku 2012.

2.2.3. Občanský zákoník z roku 1950

Občanský zákoník z roku 1950, literaturou pak častěji označovaný jako tzv. střední občanský zákoník nebo střední kodex, byl výsledkem právníkové dvouletky občanského práva na našem území, jejíž podstatou bylo zajistit změnu právního řádu, aby ten odpovídal potřebám socialistického systému nastolenému po komunistickém převratu v roce 1948 a unifikaci občanskoprávní úpravy na území celého Československa.

Střední občanský zákoník byl přijat jako zákon č. 141/1950 Sb. a platil poměrně krátkou dobu, a to pouze od 1. ledna 1951 do 31. března 1964, kdy byl nahrazen nově přijatým občanským zákoníkem. Jeho ústředním cílem, který se projevil i do oblasti právní úpravy dědického práva,

---

⁵⁵ KOBER, J., ed. *Osnova československého občanského zákoníku*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2021. s. 208-209. ISBN 978-80-87439-48-7.

bylo v co největší míře omezit soukromé vlastnictví osob a zajistit kontrolu a dohled státu nad téměř veškerým majetkem společnosti. V důsledku tohoto rozsáhlého znárodnění majetku a jiných způsobů jeho odnímání, přicházel do dědictví pouze majetek menšího rozsahu, jehož nabývání a správa nevyžadovaly dle mínění zákonodárce rozsáhlou právní úpravu, dědickému právu tak bylo ve středním zákoníku věnováno pouze 52 paragrafů.⁵⁶

Oproti předchozí právní úpravě obsažené v ABGB bylo středním občanským zákoníkem podstatně zasaženo do pořizovací volnosti zůstavitele. Novou právní úpravou bylo preferováno spíše dědění ze zákona, když např. v § 513 bylo stanoveno, že pokud zůstavitelem povoláný dědic ze závěti dědictví nenabyde, nepřiroste jeho uvolněný díl ostatním závětním dědicům, ale nabydou ho dědicové ze zákona, jejichž okruh byl navíc v porovnání s úpravou obsaženou v ABGB podstatně zúžen. Dále byly zrušeny některé formy závěti, omezeny odkazy a také byla sankcí neplatnosti dle § 550 stížena veškerá ujednání závěti omezující povoláného závětního dědice, v tomto smyslu tudíž i nařízení svěřenského nástupnictví, tedy nařízení zůstavitele o tom, na koho má dědictví po smrti dědice („předního dědice“) přejít.⁵⁷

Nařízení svěřenského nástupnictví tak bylo s účinností středního občanského zákoníku znemožněno.

2.2.4. Občanský zákoník z roku 1964

Na počátku 60. let 20. století byly zahájeny rozsáhlé kodifikační práce, jejichž cílem bylo vytvořit zákoník, který bude lépe odrážet požadavky nově nastoleného socialistického systému, než v té době účinný střední zákoník. Tyto práce vyústily roku 1964, kdy byl Národním shromážděním přijat občanský zákoník jako zákon č. 40/1964 Sb., (dále jen „OZ 1964“), který nabyl účinnosti dnem 1. dubna 1964 a dotčen dílčími ale i zásadními změnami platil na našem území téměř čtyřicet let, tedy až do 31. prosince 2013.

OZ 1964 se ještě pregnantněji než střední občanský zákoník odchyloval od standardů kontinentální právní kultury, jakož i od tuzemských právních tradic odmítnutých v Československu po převratu 1948. To se projevilo zejména v tom, že OZ 1964 ještě více oslaboval

---

⁵⁶ BÍLEK, P., ŠEŠINA, M. *Dědické právo v předpisech let 1925-2001. Zákony s poznámkami*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2001. s. 105-106. ISBN 80-7179-590-9.

⁵⁷ BÍLEK, P., ŠEŠINA, M. *Dědické právo v předpisech let 1925-2001. Zákony s poznámkami*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2001. s. 105-106. ISBN 80-7179-590-9.

autonomii vůle vlastníka, smluvní autonomii a další principy neslučitelné s režimem.⁵⁸ A nedotčena nezůstala ani oblast dědického práva, kdy jako jeden z mnoha příkladů můžeme uvést odmítnutí právní relevance podmínek a příkazů v závěti dle ustanovení § 478, a to především z důvodu, že mrtvý nemá vůli, takže ani k jeho příkazům nelze po jeho smrti přihlížet.⁵⁹

I ohledně institutu svěřenského nástupnictví byl OZ 1964 rigidnější než střední občanský zákoník. Ten totiž sice neumožňoval nově zřídit svěřenské nástupnictví, umožňoval však, pokud bylo svěřenské nástupnictví již dříve zřízeno a zůstavitel zemřel ještě před účinností středního občanského zákoníku, aby to zůstalo zachováno.⁶⁰ Podle právní úpravy OZ 1964 již nebylo svěřenské nástupnictví vůbec přípustné, když v § 503 odst. 2 stanovil, že dnem 1. dubna 1964 zanikají všechna omezení vyplývající ze svěřenského nástupnictví. Tento institut byl tedy za účinnosti OZ 1964 z dědického práva zcela vyloučen.

Po událostech roku 1989 bylo nezbytné, aby OZ 1964 prošel změnami, které budou odrážet nové společenské poměry. S ohledem na tyto skutečnosti byl OZ 1964 mnohokrát novelizován, avšak žádná z přijatých novel se netýkala obnovy institutu svěřenského nástupnictví. Nakonec trvalo více než 20 let, než byl OZ 1964 zcela nahrazen novým občanským zákoníkem, který tento institut do našeho právního řádu po dlouhých letech vrátil.

2.2.5. Občanský zákoník z roku 2012

S ohledem na události předchozích let a na skutečnost, že mnohá ustanovení dosud platného OZ 1964 i přes přijetí rozsáhlejších novel (tou největší byla novela z roku 1991) nebyla použitelná a některé oblasti soukromého práva naopak nebyly upraveny dostatečně, rozhodla vláda v roce 2001 o přípravě zcela nového občanského zákoníku. Po mnoha bouřlivých debatách byl v roce 2008 představen a vládě předložen konečný návrh občanského zákoníku, který byl i nakonec vládou v roce 2009 schválen.⁶¹

Nový občanský zákoník byl vyhlášen jako zákon č. 89/2012 Sb., který nabyl účinnosti dne 1. ledna 2014 (dále jen „OZ“). Jeho základním ideovým zdrojem se stal Vládní návrh občanského

---

⁵⁸ SCHELLEOVÁ, I., SCHELLE, K. *Vývoj kodifikace občanského práva*. Brno: Masarykova univerzita, 1993. s. 25. ISBN 80-210-0546-7.

⁵⁹ HOLUB, R. a kol. *Komentář k občanskému zákoníku. Právo dědické*. Praha: Orbis, 1957. s. 27.

⁶⁰ ŠVESTKA, J. *Občanský zákoník: komentář. II § 460-880*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. s. 2321. ISBN 978-80-7400-108-6.

⁶¹ VOJÁČEK, L., SCHELLE, K., TAUCHEN, J. a kol. *Vývoj soukromého práva na území českých zemí*. I. díl. Brno: Masarykova univerzita, 2012. s. 477. ISBN 978-80-210-6006-7.

zákoníku z roku 1937, jenž měl z koncepčního hlediska význam, neboť představoval revizi ABGB v konfrontaci s novějšími evropskými zákoníky, a navazoval tedy na tradice středoevropského myšlení. Je tedy nepochybné, že jeho obsah je do jisté míry ovlivněn i instituty a myšlenkami římského práva, kdy za zmínku určitě stojí uvést inspiraci římskou úpravu odkazu nebo falciánské kvarty.⁶²

S účinností OZ tak došlo k rozsáhlým koncepčním změnám v oblasti celého soukromého práva, tedy i v oblasti právní úpravy práva dědického, které bylo v době socialismu spíše upozaděno. Rekodifikace do dědického práva znovuzavedla některé dědické instituty, které z právní úpravy za doby účinnosti OZ 1964 vymizely. A jedním z těchto staronových institutů je právě i institut svěřenského nástupnictví, kterému je tato diplomová práce věnována, a jehož platná právní úprava je v dalších částech této práce podrobně rozebrána.

---

⁶² Důvodová zpráva k OZ, obecná část. [online]. <http://obcanskyzakonik.justice.cz>.

3. Současná právní úprava svěřenského nástupnictví z hlediska hmotného práva

3.1. Vznik svěřenského nástupnictví

Jak bylo řečeno v první kapitole této práce, ke zřízení svěřenského nástupnictví může dojít výhradně na základě zůstavitelem projevené vůle obsažené v pořízení pro případ smrti. Takto projevená vůle zůstavitele musí být vyjádřena dostatečně určitě a srozumitelně, aby bylo zřejmé, co svým jednáním zůstavitel zamýšlel a takové jednání nebylo stiženo zdánlivostí dle § 553 odst. 1 OZ. OZ však pamatuje i na situace, kdy vůle zůstavitele není vyjádřena dostatečně určitě, aby bylo možné rozhodnout, zda zůstavitel zamýšlel povolání svěřenského nástupce nebo náhradníka. V těchto případech se tedy uplatní speciální úprava obsažená v § 1512 odst. 2 OZ, dle které takové neurčité nařízení není stiženo zdánlivostí, ale jeho nařízení se považuje za povolání náhradníka.⁶³

Podle platné právní úpravy má zůstavitel několik možností, jak nařídit svěřenské nástupnictví a způsobit jím odložení dědického práva následného dědice. Svěřenské nástupnictví může vzniknout ze zůstavitelova nařízení buď výslovného nebo učiněného mlčky.⁶⁴ Současně je však třeba vzít na zřetel, že nepůjde o nařízení svěřenského nástupnictví ale o pouhé nezávazné přání zůstavitele v případě, že zůstavitel v pořízení pro případ smrti zcela určitě a nade vší pochybnost nevyjádří, že nařizuje svěřenské nástupnictví.⁶⁵

Za výslovné nařízení svěřenského nástupnictví lze považovat případy, kdy zůstavitel v pořízení pro případ smrti výslovně stanoví, že má být zřízeno svěřenské nástupnictví, tedy že dědictví má po smrti dědice přejít na svěřenského nástupce jako následného dědice tak, jak je stanoveno v § 1512 odst. 1 OZ.

K tacitnímu nařízení svěřenského nástupnictví pak dojde na základě zákonné fikce upravené v § 1513 OZ, a to tak, že (i) zůstavitel povolá svému dědici dědice, (ii) zůstavitel zakáže dědici, aby o zanechaném jmění pořizoval, (iii) zůstavitel povolá za dědice někoho, kdo v době jeho smrti ještě není, (iv) zůstavitel povolá dědice s podmínkou nebo (v) s doložením času.

Z nařízení svěřenského nástupnictví je obvykle zřejmé, kdo má být následným dědicem, jak je tomu například u výslovného nařízení svěřenského nástupnictví nebo zřízení svěřenského

⁶³ FIALA, DRÁPAL a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 127. ISBN 978-80-7400-570-1.

⁶⁴ SVOBODA, J., KLIČKA, O. *Dědické právo v praxi*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 163. ISBN 978-80-7400-266-3.

⁶⁵ FIALA, DRÁPAL a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 126-127. ISBN 978-80-7400-570-1.

nástupnictví mlčky povoláním dědici dědice. Existují však i případy, kdy v nařízení svěřenského nástupnictví určení následného dědice absentuje. Zpravidla půjde o ty situace, kdy zůstavitel povolá dědice s rozvazovací podmínkou, na určitou dobu nebo zakáže přednímu dědici o zděděném majetku pořizovat.

Zákon problematiku neurčení osoby svěřenského nástupce výslovně neřeší, a ani důvodová zpráva k OZ se k řešení těchto situací nevyjadřuje. Vodítko nám nabízí pouze autoři odborné literatury,⁶⁶ kteří se obecně přiklání k názoru, že svěřenské nástupnictví zůstane v takovém případě zachováno a svěřenskými nástupci budou zákonní dědicové zůstavitele, a to i za předpokladu, že by přední dědic učinil pořízení pro případ smrti, kterým by ke zděděnému jmění povolal jím zvolené závětní dědice. Hlavním argumentem autorů pro takový postup je především nezbytnost splnit vůli zůstavitele obsaženou v pořízení pro případ smrti v co největší míře, tedy není-li stanoveno jinak, aby dědictví nezůstalo v rukách předního dědice nebo jím určených osob natrvalo. Autoři pak dodávají, že v případě neurčení následného dědice nemůže být následným dědicem stát.⁶⁷

Od situace, kdy zůstavitel výslovně neurčí osobu svěřenského nástupce, je třeba odlišovat případy, kdy zůstavitel určí okruh osob, ze kterých má být svěřenský nástupce předním dědicem nebo třetí osobou vybrán. S ohledem na znění § 1496 OZ, že právo povolat dědice je osobním právem zůstavitele, které nemůže svěřit jinému ani učinit společně s jinou osobou, nemůže zůstavitel ani určení svěřenského nástupce přenechat jiné osobě, tedy přednímu dědici nebo třetí osobě. Vzhledem k tomu, že podstatou institutu svěřenského nástupnictví je, že zůstavitel sám ustanoví svěřenského nástupce, pak pokud tak zůstavitel neučiní a ponechá určení jiné osobě, nedojde ke zřízení svěřenského nástupnictví.⁶⁸

K obdobné situaci jako v případě neurčení osoby následného dědice může dojít i v případě předních dědiců. Ze zůstavitelova pořízení pro případ smrti může být zřejmé, kdo se má stát předním dědicem, ale může nastat situace, kdy zůstavitel povolá pouze následného dědice, a určení předního dědice opomene. V takovém případě se většina autorů odborné literatury přiklání k řešení, že je třeba postupovat v souladu se zásadou vyplývající z § 1494 odst. 2 OZ a vyhovět

---

⁶⁶ ŠEŠINA, MUZIKÁŘ, stejně DRÁPAL, FIALA, stejně SVOBODA, KLÍČKA, stejně KLEIN

⁶⁷ FIALA, DRÁPAL a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022. s. 106. ISBN 978-80-7400-869-6.

⁶⁸ FIALA, DRÁPAL a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 128. ISBN 978-80-7400-570-1.

vůli zůstavitele co nejvíce. Tedy zůstavitelovo povolání osoby jako následného dědice, je třeba chápat tak, že zůstavitel nechtěl, aby jím určená osoba nabyla dědictví již okamžikem jeho smrti, a proto je třeba na místo předních dědiců povolat zákonné dědice zůstavitele. Pokud by jako takový zákonný dědic přicházel v úvahu i povoláný svěřenský nástupce, zůstane svěřenským nástupcem a předními dědici se stanou ostatní zákonní dědicové, neboť jedna osoba nemůže být současně jak předním dědicem tak svěřenským nástupcem.⁶⁹ Svěřenský nástupce by se v takovém případě stal přímým dědicem zůstavitele pouze za předpokladu, že by všichni ostatní zůstavitelovi zákonní dědicové dědictví odmítli nebo by žádný takový zákonný dědic nebyl, a to v souladu s § 1512 odst. 1 větou druhou OZ, tedy jako náhradník. Pokud by tomu tak nebylo, byl by zcela popřen jeden ze základních smyslů institutu svěřenského nástupnictví, tedy zachování zůstavitelova majetku v soukromé sféře a vyloučení možnosti připadnutí dědictví státu.

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že ke vzniku svěřenského nástupnictví je nezbytná existence předního dědice. Předním dědicem nemůže být stát, neboť neexistuje žádná organizační složka státu, které by náležel výkon práv a povinností předního dědice. Stejně tak nejde absenci předního dědice překlenout jmenováním správce pozůstalosti, který by spravoval majetek do doby, než by pominulo odsunutí dědického práva a svěřenský nástupce se ujal dědictví, protože správce pozůstalosti není na rozdíl od předního dědice vlastníkem spravovaného majetku, ale vykonává pouze prostou správu cizího majetku.⁷⁰

Tedy už k případům právního jednání zůstavitele, které zákon považuje za zřízení svěřenského nástupnictví.

3.1.1. Povolání následného dědice

Prvním případem a pravděpodobně i nejčastějším případem vzniku svěřenského nástupnictví na základě zákonné fikce je situace, kdy zůstavitel povolá dědici dědice. V takovém případě je následek stejný, jako když zůstavitel nařídí svěřenské nástupnictví výslovně. Přední dědic je tím zbaven možnosti o zděděném majetku platně pořizovat a ten musí nedotčen přejít na zůstavitelem určeného následného dědice, nikoli na dědice předního dědice. Omezení možnosti pořizovat není však absolutní. Přední dědic bude oprávněn o takto zděděném majetku pořizovat, pokud všichni zůstavitelem určení následní dědicové zemřou nebo zaniknou, neboť v takovém

---

⁶⁹ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. *Dědické právo. Praktická příručka*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. s. 167. ISBN 978-80-7502-601-9.

⁷⁰ FIALA, DRÁPAL a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 128-129. ISBN 978-80-7400-570-1.

případě svěřenské nástupnictví zaniká a přední dědic se stává dědicem trvalým. Stejně tak se toto omezení neuplatní ani ve vztahu k dědicovu vlastnímu majetku, který nabyt na základě jiného titulu. O tom může pořídit podle své vlastní vůle.⁷¹

Příklad: *Já, Adam Novák, narozený 6.6.1946, povolávám za dědice celé mé pozůstalosti svou manželku Janu Novákovou, narozenou 10.10.1950 a jejím dědicem ve vztahu k majetku po mně zděděnému povolávám svou vnučku Evu Novou, narozenou 5.5.1990. V takto uvedeném případě by se předním dědicem stala zůstavitelova manželka a po její smrti by na její místo jako následný dědic nastoupila zůstavitelova vnučka.*

3.1.2. Zakázání dědici, aby o zanechaném jmění pořizoval

O mlčky zřízené svěřenské nástupnictví půjde i tehdy, zakáže-li zůstavitel svému dědici o zanechaném jmění pořizovat, aniž by výslovně stanovil, kdo má poté po tomto dědici dědit (nastoupit). V tomto případě se svěřenskými nástupci stávají zůstavitelovi dědicové ze zákonné dědické posloupnosti, tedy ti, kteří zde budou v době smrti předního dědice, budou způsobilí dědit a dědictví neodmítnou. Pokud by přední dědic o takto zanechaném jmění pořídil a ignoroval tak zůstavitelem uvedený zákaz, bylo by takové pořízení pro případ smrti v rozsahu ve kterém o takovém jmění pořídil, neplatné. Uvedený zákaz se, stejně jako v případě uvedeném výše, může vztahovat pouze na majetek zděděný po zůstaviteli, o majetku nabytém předním dědicem z jiného právního důvodu, může přední dědic pořizovat libovolně podle své vůle.⁷²

Příklad: *Já, Adam Novák, narozený 6.6.1946, povolávám za dědice celé mé pozůstalosti svou manželku Janu Novákovou, narozenou 10.10.1950, a tímto jí výslovně zakazuji, aby o majetku po mně zděděném jakkoliv pořídila pro případ smrti, příp. pořídila jiné právní jednání pro případ smrti, kterým by z dědění tohoto majetku vyloučila mé zákonné dědice. V tomto případě se předním dědicem stane manželka Jana a po její smrti na její místo nastoupí jako následní dědicové její dědici dle zákonné dědické posloupnosti.*

3.1.3. Povolání dědice, který v době smrti zůstavitele není

Dalším případem vzniku svěřenského nástupnictví mlčky, je situace, kdy zůstavitel povolá za dědice někoho, kdo v době jeho smrti ještě není. Aby tedy opravdu šlo o nařízení svěřenského

---

⁷¹ SVOBODA, J., KLÍČKA, O. *Dědické právo v praxi*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 164. ISBN 978-80-7400-266-3.

⁷² FIALA, DRÁPAL a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022. s. 108. ISBN 978-80-7400-869-6.

nástupnictví, nesmí osoba, fyzická nebo právnická, kterou zůstavitel povolává za následného dědice, v době jeho smrti vůbec existovat. V případě fyzické osoby, ta nebyla ještě počata a v případě právnické osoby, ta dosud nevznikla nebo nebyla založena zůstavitelovým pořízením pro případ smrti a do jednoho roku od povolání nevznikla. Pokud by totiž taková osoba již existovala, nejednalo by se o povolání svěřenského nástupce, ale o *nascitura*, který se okamžikem narození nebo okamžikem vzniku stává bezprostředním dědicem zůstavitele, který je způsobilý dědit jako přímý dědic.⁷³

Příklad, jak by mohl svěřenské nástupnictví nařídit vdovec, jehož jediný syn zemřel: *Já, Adam Novák, narozený 6.6.1946, povolávám za dědice celé mé pozůstalosti prvního pravnuka nebo pravnučku mého vnuka pana Jana Nováka, narozeného 2.2.2023.* V tomto případě se předním dědicem stane vnuk Jan Novák a v momentě, kdy se mu narodí dítě, stane se dědicem právě toto dítě, tedy pravnuk nebo pravnučka pana Adama Nováka. V případě, že by vnuk Jan Novák zůstal bezdětný, zůstane dědicem jediným.

3.1.4. Povolání dědice s podmínkou

Předposledním z případů mlčky nařízeného svěřenského nástupnictví, je situace, kdy to, zda se svěřenský nástupce stane následným dědicem zůstavitele, závisí na splnění zůstavitelem stanovené podmínky, tedy nějaké skutečnosti nebo události, u které není jisté, zda nastane. Taková podmínka může být stanovena jako odkládací⁷⁴ i rozvazovací⁷⁵, může být stanovena samostatně nebo může být stanoveno několik podmínek alternativně⁷⁶ či kumulativně⁷⁷ vedle sebe. Nikdy však nemůže jít o podmínku nemožnou, neboť pak by se k ní v souladu § 548 odst. 1 větou druhou OZ vůbec nepřihlíželo.

Je-li povolán dědic s odkládací podmínkou, pak je dědic takto povolán svěřenským nástupcem a dědí následně, až se podmínka splní. Je-li dědic povolán s rozvazovací podmínkou, pak je v právním postavení předního dědice do doby, než nastanou účinky rozvazovací podmínky. Stanoví-li zůstavitel více takových podmínek vedle sebe kumulativně, musí být současně splněny všechny stanovené podmínky, aby se svěřenský nástupce stal následným dědicem zůstavitele.

---

⁷³ FIALA, DRÁPAL a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář.* 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022. s. 108. ISBN 978-80-7400-869-6.

⁷⁴ § 548 odst. 2 věta první OZ: „Podmínka je odkládací, závisí-li na jejím splnění, zda právní následky jednání nastanou.“

⁷⁵ § 548 odst. 2 věta druhá OZ: „Podmínka je rozvazovací, závisí-li na jejím splnění, zda právní následky jednání již nastalé pominou.“

⁷⁶ K tomu, aby nastal zamýšlený právní následek, stačí, pokud je splněna jedna z více stanovených podmínek.

⁷⁷ K tomu, aby nastal právní následek, musí být současně splněny všechny stanovené podmínky.

Pokud jsou podmínky stanoveny alternativně, pak k tomu, aby se svěřenský nástupce stal následným dědicem zůstavitele, stačí splnění jedné ze stanovených podmínek.⁷⁸

Příklad, jak by mohl svěřenské nástupnictví nařídít vdovec, který má jedno dítě: *Já, Adam Novák, narozený 6.6.1946, povolávám za dědice celé mé pozůstalosti své dva vnuky, Jana Nováka a Petra Nováka, avšak pouze pod podmínkou, že oba dva získají středoškolské vzdělání zakončené maturitní zkouškou.* V tomto případě jde o kumulativně stanovené odkládací podmínky. Aby se vnuci zůstavitele stali následnými dědici ve vztahu k jeho majetku, musí oba dva získat středoškolské vzdělání zakončené maturitou. Do okamžiku splnění této podmínky bude předním dědicem zůstavitelův zákonný dědic z první dědické třídy, tedy syn Radek, neboť zůstavitel výslovně nepovolal jinou osobu jako předního dědice.

3.1.5. Povolání dědice s doložením času

Posledním z případů vzniku svěřenského nástupnictví na základě zákonné fikce je situace, kdy to, zda se svěřenský nástupce stane následným dědicem zůstavitele, závisí na splnění určité skutečnosti nebo události stanovené zůstavitelem, u které je ale jisté, že nastane i kdy nastane.⁷⁹ Nejčastěji jde o případy, kdy zůstavitel povolává dědice pouze na určitou dobu. Stejně jako podmínka může být i doložení času stanoveno jako odkládací nebo rozvazovací.

Je-li dědic povolán s doložením času, od kterého účinky počínají, pak je dědic tako povolán svěřenským nástupcem a dědí obdobně jako v případě stanovení odkládací podmínky. Pokud je dědic povolán s doložením času, od kterého účinky končí, pak je takto povolán dědic v právním postavení předního dědice a dědí obdobně jako v případě stanovení rozvazovací podmínky.⁸⁰

Příklad, jak by mohl svěřenské nástupnictví nařídít vdovec, který má jedno dítě: *Já, Adam Novák, narozený 6.6.1940, povolávám za dědice celé mé pozůstalosti mého vnuka Jana Nováka, s tím, že dědicem se stane až uplynutím deseti let ode dne mé smrti.* V tomto případě se předním dědicem zůstavitele stane syn Radek, jako zůstavitelův zákonný dědic z první dědické třídy, neboť zůstavitel výslovně neurčil, kdo má být předním dědicem. Po uplynutí deseti let ode dne

⁷⁸ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV.* Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 102. ISBN 978-80-7478-579-5.

⁷⁹ Zatímco u podmínky není jistota, že určitá skutečnost nebo událost vůbec nastane nebo kdy nastane, u doložení času, je jisté, že taková skutečnost nebo událost nastane, i kdy nastane.

⁸⁰ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV.* Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 102. ISBN 978-80-7478-579-5.

zůstavitelovi smrti, se následným dědicem ve vztahu ke zděděnému majetku stane vnuk Jan Novák.

3.2. Svěřenští nástupci

Ve svěřenském nástupnictví mají nezastupitelnou roli tři hlavní subjekty, těmi jsou zůstavitel, přední dědic a následný dědic, neboli svěřenský nástupce. Tato kapitola bude věnována osobě svěřenského nástupce, tedy osobě, na kterou má zůstavitelovo dědictví podle jeho nařízení přejít po smrti předního dědice nebo v jiných případech, pro které bylo svěřenské nástupnictví nařízeno. Na úvod považuji za nezbytné poznamenat, že svěřenský nástupce je dědicem zůstavitele, nikoliv dědicem předního dědice, a náleží mu tedy dědické právo k majetku, který zanechal zůstavitel, nikoliv k majetku předního dědice. Postavení svěřenského nástupce jako dědice zůstavitele mj. vyplývá i z procesní úpravy obsažené v Zákoně o zvláštních řízeních soudních, která řízení o nabytí dědictví následným dědicem považuje za zvláštní typ dodatečného dědického řízení po původním zůstaviteli, nikoliv po předním dědici.⁸¹

Za svěřenského nástupce může zůstavitel povolat osobu fyzickou i osobu právnickou.

3.2.1. Způsobilost nástupců

Pro posouzení způsobilosti osoby stát se svěřenským nástupcem platí stejné podmínky jako pro posouzení způsobilosti osoby stát se dědicem. Rozdíl představuje pouze okamžik, ke kterému se tato způsobilost posuzuje, neboť v případě svěřenského nástupnictví není rozhodným okamžikem okamžik smrti zůstavitele, nýbrž až okamžik, kdy se má svěřenský nástupce stát dědicem. Svěřenský nástupce je tedy způsobilým dědicem, pokud se k takovému okamžiku (i) svého dědického práva nezrekl, (ii) svědčí mu dědický titul, (iii) není dědicky nezpůsobilý, (iv) nebyl vyděděn nebo (v) dědictví neodmítl.⁸²

3.2.2. Počet nástupců

Dle platné právní úpravy je ponecháno na vůli zůstaviteli, kolik svěřenských nástupců přednímu dědici povolá, jakož i jaké má být jejich pořadí. Jednoznačně nejčastějším případem bude povolání jednoho svěřenského nástupce jednomu přednímu dědici, zůstavitel má možností však mnohem více. Zůstavitel tak mj. může více předním dědicům nařídit jednoho svěřenského

---

⁸¹ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. *Dědické právo. Praktická příručka*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. s. 16. ISBN 978-80-7502-601-9.

⁸² SVOBODA, J., KLIČKA, O. *Dědické právo v praxi*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 4. ISBN 978-80-7400-266-3.

nástupce, jakož i jednomu přednímu dědici nařídít více svěřenských nástupců. V případě, že je povoláno více svěřenských nástupců, je na zůstaviteli, aby určil, zda ti nastoupí po předním dědici vedle sebe anebo po sobě (sukcesivně). V případě, že by zůstavitel jejich pořadí sám neurčil, platí, dle důvodové zprávy k § 1514 a 1515 OZ, že svěřenští nástupci nastupují vedle sebe, a to s právem vzájemné substituce.⁸³

Z výše uvedeného vyplývá, že zákon neomezuje zůstavitele stanovením maximálního počtu osob, které může za svěřenské nástupce povolat a v případě, že ti jsou povoláni vedle sebe, ani stanovením jejich pořadí. Aby však nedošlo k přeměně svěřenského nástupnictví v rodinné svěřenství, které bylo v českém právu zrušeno v roce 1924⁸⁴, určité zákonem stanovené omezení týkající se svěřenských nástupců přeci jen existuje. Toto omezení se projevuje v případě sukcesivního povolání, a to v okruhu osob, ze kterých zůstavitel svěřenské nástupce vybírá.

Za předpokladu, že zůstavitel povolává za svěřenské nástupce pouze osoby, které jsou jeho současníky, není dle § 1514 OZ omezen v řadě, ve které po sobě mají svěřenští nástupci následovat. Zůstavitelovým současníkem je každá osoba fyzická i osoba právnická, která nejpozději v době jeho smrti nabyla právní osobnost, tedy způsobilost mít v mezích právního řádu práva a povinnosti. U fyzických osob je zůstavitelovým současníkem tedy každý člověk, který je v den zůstavitelovy smrti naživu nebo je alespoň *nasciturem*, neboť dle § 25 OZ se i na počaté dítě hledí jako na narozené, pokud to vyhovuje jeho zájmům. U právnických osob je zůstavitelovým současníkem každá právnická osoba, která vznikla nejpozději v den smrti zůstavitele nebo v případě, že byla založena zůstavitelovým pořízením pro případ smrti, vznikla nejpozději do jednoho roku ode dne jeho úmrtí.⁸⁵

Naopak v případě, že zůstavitel sukcesivně povolá za svěřenské nástupce osoby, z nichž některé jsou jeho současníky a některé v době jeho smrti jako osoby ještě neexistují, je v řadě, ve které po sobě mají tito svěřenští nástupci následovat, zákonem omezen. Toto omezení obsahuje § 1515 OZ, dle kterého dojde k zániku svěřenského nástupnictví v okamžiku, kdy svěřenské jmění nabude první ze svěřenských nástupců, který nebyl zůstavitelovým současníkem.

---

⁸³ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV.* Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 102. ISBN 978-80-7478-579-5.

⁸⁴ Důvodová zpráva k OZ, zvláštní část k ustanovení § 1514 a 1515 [online]. <http://obcanskyzakonik.justice.cz>.

⁸⁵ FIALA, DRÁPAL a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 134. ISBN 978-80-7400-570-1.

3.3. Zánik svěřenského nástupnictví

Vzhledem k tomu, že úmyslem zákonodárce, při znovuzavádění institutu svěřenského nástupnictví do platné právní úpravy, bylo předejít jeho přeměně v rodinné svěřenství, které bylo v našem právu zrušeno za první republiky, a vyloučit tedy jeho neomezené trvání, zakotvil za tím účelem v zákoně několik případů, kdy svěřenské nástupnictví zaniká.⁸⁶

Nejčastějším případem zániku svěřenského nástupnictví bude případ vymezený v § 1516 OZ, kdy k zániku svěřenského nástupnictví dojde v okamžiku vyčerpání řady svěřenských nástupců, tedy v okamžiku kdy dědictví po zůstaviteli nabude poslední z povolaných svěřenských nástupců nebo ten dědictví odmítne, případně bude dědicky nezpůsobilý. Vedle toho však zákon upravuje i další případy, za kterých svěřenské nástupnictví zanikne.

První zákonem předvídaný způsob zániku svěřenského nástupnictví vymezuje § 1515 odst. 1 OZ. Pokud zůstavitel povolal více svěřenských nástupců a některý z nich v době jeho smrti ještě neexistoval, zanikne svěřenské nástupnictví v okamžiku, kdy jmění získá první svěřenský nástupce, který nebyl zůstavitelovým současníkem (o tom blíže v podkapitole 3.2.2.).

Svěřenské nástupnictví dále dle ustanovení § 1515 odst. 2 OZ zanikne uplynutím nejpozději sta let od smrti zůstavitele, a to bez ohledu na to, zda zůstavitel nařídil dobu delší. Ani takové pravidlo ale neplatí bezpodmínečně. Za předpokladu, že zůstavitel povolá přednímu dědici, který je jeho současníkem, svěřenského nástupce, a současně s tím nařídí, aby tento svěřenský nástupce nabyl dědictví nejpozději smrtí tohoto předního dědice, může svěřenské nástupnictví trvat i déle než shora uvedených sto let a k zániku tedy dojde teprve tehdy, kdy dědictví případně tomuto svěřenskému nástupci.⁸⁷

Další způsob zániku svěřenského nástupnictví vymezuje § 1516 OZ, a to pokud nenastane případ, pro který bylo svěřenské nástupnictví zůstavitelem zřízeno. Nařídí-li například zůstavitel, že dědictví má na svěřenského nástupce přejít, splní-li se určitá podmínka a ke splnění této podmínky nedojde nebo povolá-li zůstavitel za dědice někoho, kdo v době jeho smrti ještě není a

⁸⁶ Důvodová zpráva k OZ, zvláštní část k ustanovení § 1514 a 1515 [online]. <http://obcanskyzakonik.justice.cz>.

⁸⁷ FIALA, DRÁPAL a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 136. ISBN 978-80-7400-570-1.

taková osoba se nenarodí nebo nevznikne, tedy obecně nenastane-li případ zůstavitelem předvídaný, nemůže pak nastat ani svěřenské nástupnictví, a to v takovém případě zanikne.⁸⁸

Svěřenské nástupnictví dále dle § 1517 OZ zanikne v okamžiku, kdy nezletilé dítě nezpůsobilé pořizovat, kterému bylo zůstavitelem zřízeno svěřenské nástupnictví, získá pořizovací způsobilost. Pořizovací způsobilost lze obecně chápat jako způsobilost k platnému pořízení pro případ smrti, která se v plném rozsahu nabývá až dosažením zletilosti. Zákon však připouští výjimku, když stanoví, že i osoby starší patnácti let, které dosud nenabývaly plné svéprávnosti, mohou pořídit platnou závěť, a to za předpokladu, že je pořízena ve formě veřejné listiny. I z toho důvodu zastávají autoři odborné literatury názor, že nezletilým dítětem nezpůsobilým v době smrti zůstavitele pořizovat se rozumí pouze dítě mladší patnácti let.⁸⁹ Pokud tedy zůstavitel povolal svěřenského nástupce svému dítěti mladšímu patnácti let, které nebylo plně svéprávné, dojde k zániku svěřenského nástupnictví v okamžiku, kdy toto dítě získá pořizovací způsobilost. Za účelem ochrany nepominutelného dědice (dítěte zůstavitele) a jeho povinného dílu, v tomto případě nezaniká svěřenské nástupnictví v celém rozsahu, ale pouze v rozsahu povinného dílu, neboť jak vyplývá z § 1644 odst. 1 OZ, povinný díl musí zůstat nepominutelnému dědici zcela nezatížen.⁹⁰

Předposlední zákonem upravený způsob zániku svěřenského nástupnictví je vymezen v § 1518 OZ. Pokud zůstavitel povolal svěřenského nástupce svému dítěti, v době, kdy to dosud nemělo svého potomka, nebo jinému svému descendentovi (vnoučeti, pravnoučeti), v době, kdy ten dosud neměl potomka, dojde k zániku svěřenského nástupnictví v úplném rozsahu v okamžiku, kdy ti zanechají potomka způsobilého dědit. K zániku nedojde pouze za předpokladu, že zůstavitel v pořízení pro případ smrti zánik nařízeného svěřenského nástupnictví pro tento případ výslovně vyloučí.⁹¹

Svěřenské nástupnictví dle § 1519 OZ zanikne také tehdy, kdy zůstavitel povolal svěřenského nástupce osobě (přednímu dědici), která byla soudem omezena ve svéprávnosti a z toho důvodu neměla pořizovací způsobilost, pokud ta tuto způsobilost následně nabyla. Dle

---

⁸⁸ SVOBODA, J., KLIČKA, O. *Dědické právo v praxi*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 168. ISBN 978-80-7400-266-3.

⁸⁹ SVOBODA, J., KLIČKA, O., také FIALA, DRÁPAL a kol.

⁹⁰ Důvodová zpráva k OZ, zvláštní část k ustanovení § 1516 až 1519 [online]. <http://obcanskyzakonik.justice.cz>.

⁹¹ SVOBODA, J., KLIČKA, O. *Dědické právo v praxi*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 170. ISBN 978-80-7400-266-3.

zákonné úpravy v tomto případě zanikne svěřenské nástupnictví navždy, tzn. i když bude tato osoba soudem opětovně omezena ve svéprávnosti, už následně nedojde k obnově svěřenského nástupnictví.⁹² A stejně jako v případě uvedeném výše připouští zákon i v tomto případě zachování svěřenského nástupnictví, když osoba dosud omezená svéprávnost následně nabude, pokud zůstavitel tuto svou vůli výslovně projeví v pořízení pro případ smrti.

Obecně lze tedy konstatovat, že v důsledku zániku svěřenského nástupnictví, ať už z jakéhokoli z výše uvedených důvodů, se přední dědic nebo poslední svěřenský nástupce stane vlastníkem zděděného majetku, a to natrvalo, bez omezení na pouhé požívání a s možností o takovém majetku libovolně pořizovat pro případ své smrti.⁹³

---

⁹² ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. *Dědické právo. Praktická příručka*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. s. 173. ISBN 978-80-7502-601-9.

⁹³ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. *Dědické právo. Praktická příručka*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. s. 175. ISBN 978-80-7502-601-9.

4. Současná právní úprava svěřenského nástupnictví z hlediska práva procesního

Zatímco v předchozí kapitole této diplomové práce jsem se věnovala úpravě institutu svěřenského nástupnictví z hlediska práva hmotného, v této kapitole se zaměřím na úpravu tohoto institutu z hlediska práva procesního. Avšak nebudu se komplexně zabývat úpravou pozůstalostního řízení jako celku, ale pouze vybranými částmi pozůstalostního řízení, a to zejména ve vztahu ke svěřenskému nástupnictví.

4.1. Řízení o pozůstalosti

Řízení o pozůstalosti je jedním ze zvláštních druhů občanskoprávního řízení, a to řízením nesporným. Jak z předchozího vyplývá, účelem pozůstalostního řízení jako řízení nesporného tedy není vyřešit nějaký spor mezi účastníky řízení, ale naopak, předejít vzniku sporu, tím, že se závazně upraví právní poměry účastníků do budoucna.

Hlavním pramenem právní úpravy řízení o pozůstalosti je zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen jako „ZŘS“), konkrétně pak hlava třetí tohoto zákona a v otázkách, které ZŘS neupravuje, pak subsidiárně právní úprava obsažená v zákoně č. 99/1963 Sb., občanském soudním řádu (dále jen jako „OSŘ“).

Podle ustanovení § 138 ZŘS může být řízení o pozůstalosti zahájeno i bez návrhu, a to po každé fyzické osobě, jakmile se soud dozví, že osoba zemřela nebo byla prohlášena za mrtvou. V takovém okamžiku stát, prostřednictvím okresního resp. obvodního soudu příslušného podle místa trvalého pobytu zemřelého vedeného v evidenci obyvatel v době jeho úmrtí, pověří notáře jako soudního komisaře, aby prováděl úkony pozůstalostního řízení. Úkony pověřeného notáře, soudního komisaře, se v řízení o pozůstalosti považují za úkony soudu.⁹⁴

Průběh řízení o pozůstalosti se bude vzhledem k odlišným rozhodným skutečnostem (např. v závislosti na dědickém titulu, majetkových a rodinných poměrech zůstavitele) v každém jednotlivém případě značně lišit, avšak lze konstatovat, že základní rámec průběhu řízení bude v zásadě stejný. Nejprve dojde k zahájení řízení, bude následovat předběžné šetření, zjišťování dědického práva, zjišťování aktiv a pasiv pozůstalosti a jejich obvyklé ceny až nakonec dojde k

---

⁹⁴ SVOBODA, J., KLIČKA, O. *Dědické právo v praxi*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 203. ISBN 978-80-7400-266-3.

projednání pozůstalosti a vydání konečného rozhodnutí o dědictví.⁹⁵ Pokud žil zůstavitel v době svého úmrtí v manželství, dojde v rámci pozůstalostního řízení i k vypořádání společného jmění manželů, tedy k určení, jaký majetek patří do pozůstalosti a je tedy předmětem pozůstalostního řízení, a který naopak připadá pozůstalému manželovi.⁹⁶

4.2. Účastníci prvního a následného řízení

Pro definici účastníků řízení v nesporných řízeních, a tedy i v řízení o pozůstalosti, se uplatní tzv. druhá a třetí definice účastenství, která je zakotvena v § 6 ZŘS. Dle druhé definice účastenství obsažené v § 6 odst. 2 ZŘS je účastníkem ten, kterého zákon za účastníka výslovně označuje. Podle třetí definice účastenství obsažené v § 6 odst. 1 ZŘS je účastníkem řízení, které může být zahájeno i bez návrhu vždy ten, o jehož právech nebo povinnostech má být v řízení jednáno. Vedle výše uvedených osob je účastníkem řízení, které bylo zahájeno na návrh vždy i návrhovatel, avšak jeho účastenství nemusí trvat po celou dobu řízení, ale pouze do doby, kdy trvají skutečnosti, které ho věcně legitimují k podání návrhu.⁹⁷

V hlavě třetí pak ZŘS obsahuje speciální úpravu účastenství pro řízení o pozůstalosti. Podle této speciální úpravy se osobami, které zákon za účastníky výslovně označuje ve smyslu druhé definice účastenství, rozumí osoby uvedené v § 110 ZŘS až 117 ZŘS, a to ať již pro celé nebo pro určitou část řízení o pozůstalosti. Dalšími účastníky pozůstalostního řízení pak mohou být, ve smyslu třetí definice účastenství, i osoby, které zákon za účastníky přímo neoznačuje, ale o jejichž právech nebo povinnostech má být v řízení jednáno. Těmito osobami jsou např. soudní znalec, svědek, ale např. i odkazovník, pokud jde o vyrovnání povinného dílu nepominutelného dědice, který byl ve svém právu zkrácen nebo opomenut, anebo nepominutelný dědic, pokud uplatňuje své právo na povinný díl.⁹⁸

V žádné části se však ZŘS speciálně nevěnuje otázce účastenství svěřenského nástupce v pozůstalostním řízení, ačkoliv v případech, kdy bylo svěřenské nástupnictví zřízeno, je řízení o pozůstalosti specifické. Takové řízení totiž sestává ze dvou samostatných řízení, ve kterých může být okruh účastníků odlišný. Zatímco první řízení je zahájeno v okamžiku smrti zůstavitele a v jeho

---

⁹⁵ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací.* 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, s. 400. ISBN 978-80-7502-298-1.

⁹⁶ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. *Dědické právo. Praktická příručka.* 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. s. 579-580. ISBN 978-80-7502-601-9.

⁹⁷ Důvodová zpráva k ZŘS, zvláštní část k ustanovení § 6 [online]. <https://www.kr-ustecky.cz>.

⁹⁸ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. *Dědické právo. Praktická příručka.* 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. s. 456 a 480. ISBN 978-80-7502-601-9.

rámci dochází k potvrzení nabytí dědictví přednímu dědici, tedy k odsunutí dědického práva svěřenského nástupce, následné řízení je zahájeno teprve v okamžiku, kdy je naplněn důvod, pro který bylo svěřenské nástupnictví zřízeno, a v němž dochází k přechodu dědictví z předního dědice na svěřenského nástupce.

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že pro řádný postup v řízení v případech, kdy bylo zůstavitelem nařízeno svěřenské nástupnictví, bude nezbytné vypořádat se s otázkou, zda je třeba považovat svěřenského nástupce již za účastníka prvního řízení nebo je účastníkem až řízení následného, kdy ani mezi jednotlivci z řad odborné veřejnosti nepanuje na řešení této otázky shoda. Objevují se argumenty, které se přiklánějí k účasti svěřenského nástupce už v prvním řízení,⁹⁹ tak argumenty které se spíše přiklánějí k jeho neúčasti.¹⁰⁰

Shrnutí těch nejčastějších důvodů, proč by měl být svěřenský nástupce účastníkem již prvního řízení a proč by jím naopak být neměl, nabízí komentář k ZŘS. Jako hlavní argumenty podporující variantu účasti svěřenského nástupce v prvním řízení uvádí autoři komentáře zejména to, že: (i) jeho dědické právo vzniká již smrtí zůstavitele, (ii) účastníky jsou ti, o nichž lze mít důvodně za to, že jsou zůstavitelovými dědici, (iii) soud je povinen vyrozumět každého o němž má za to, že je zůstavitelovým dědicem o jeho dědickém právu a o možnosti uplatnit výhradu soupisu, (iv) v usnesení, kterým se končí první řízení soud uvede, zda byla nařízena dědická posloupnost zřízením svěřenského nástupnictví a kdo je následným dědicem. Jako argumenty podporující druhou variantu pak autoři zmiňují zejména to, že: (i) všechny rozhodné skutečnosti týkající se svěřenského nástupce se posuzují až ke dni, kterým pominulo odsunutí jeho dědického práva, (ii) v době, kdy probíhá první řízení je dědické právo svěřenského nástupce odloženo, (iii) veškerá ustanovení hmotného práva, která upravují vztah předního a následného dědice, se týkají až doby po skončení prvního řízení.

Samotní autoři komentáře k ZŘS se přiklání k variantě, že svěřenský nástupce není obecně účastníkem prvního řízení, a to čistě z praktických důvodů. Pokud totiž nebude svěřenský nástupce účastníkem prvního řízení, nebude dle jejich názoru potřeba mu doručovat usnesení, kterým se první řízení končí a ani nebude potřeba takové usnesení předkládat opatrovnickému soudu ke schválení, bude-li svěřenský nástupce nezletilý nebo omezený ve svéprávnosti. Jako další argument podporující jejich názor, že svěřenský nástupce není účastníkem prvního řízení, zmiňují, že rozhodné skutečnosti podmiňující přechod svěřenského jmění na následného dědice se posuzují

⁹⁹ Např. SVOBODA J., KLIČKA, ŠEŠINA, MUZIKÁŘ, NÝVLTOVÁ

¹⁰⁰ Např. SVOBODA K., TLÁŠKOVÁ, VLÁČIL, NOVOBILSKÝ

ke dni, ke kterému došlo k pominutí odsunutí jeho dědického práva a mají tedy za to, že dědické právo svěřenského nástupce v době, kdy probíhá první řízení ještě nevzniklo a nemůže mu tedy svědčit.¹⁰¹

Stejný názor jako autoři výše uvedeného komentáře zastává ve svém článku zveřejněném v časopise Ad Notam i Vojtěch Novobilský. Ten své argumenty opírá zejména o znění ustanovení § 194 ZŘS, které je podle něj třeba chápat jako speciální právní úpravu ve vztahu k § 1479 OZ, tedy jako výjimku z pravidla, že dědické právo vzniká okamžikem smrti zůstavitele. Pokud totiž dědické právo následného dědice dle § 194 ZŘS vzniká až okamžikem, kdy nastane případ, pro který bylo svěřenské nástupnictví zřízeno a k tomuto okamžiku se mají posuzovat i všechny rozhodné skutečnosti, pak není účastenství svěřenského nástupce již v prvním řízení odůvodněné. S ohledem na skutečnost, že dědické právo svěřenského nástupce tedy ještě nevzniklo, je dle Novobilského vyloučeno, aby svěřenský nástupce již v rámci prvního řízení mohl přijmout nebo odmítnout dědictví, prohlásit, zda uplatňuje nebo neuplatňuje výhradu soupisu nebo se například vyjádřit k pravosti a platnosti zůstavitelova pořízení pro případ smrti.

Ze svého obecného názoru, že svěřenský nástupce není účastníkem prvního řízení, však Novobilský připouští výjimku, a to zejména v případech, kdy (i) je svěřenský nástupce současně nepominutelným dědicem zůstavitele, (ii) byl svěřenský nástupce zůstavitelem povolán jako přímý dědic k určité části pozůstalosti a současně jako následný dědic k jiné části pozůstalosti, (iii) nedošlo k nabytí dědictví předním dědicem nebo (iv) případ, pro který bylo svěřenské nástupnictví zřízeno, nastal již před smrtí zůstavitele nebo v průběhu prvního řízení.¹⁰²

K výše uvedené variantě, tedy že svěřenský nástupce není účastníkem prvního řízení, se přiklání i autoři komentáře k OZ. Dle jejich názoru k dědickému nápadu následného dědice dochází teprve v okamžiku, kdy pomine dědický nápad předního dědice, a do té doby je pro svěřenského nástupce nakládání s dědickým právem vyloučeno. Svůj názor dále opírají, stejně jako Novobilský, i o doslovné znění ustanovení § 194 odst. 1 věty druhé ZŘS, který hovoří o odsunutí dědického práva svěřenského nástupce, nikoliv o odsunutí nabytí dědictví.¹⁰³

---

¹⁰¹ SVOBODA, K., TLÁŠKOVÁ, Š., VLÁČIL, D., LEVÝ, J., HROMADA, M. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2020. s 444-447. ISBN 978-80-7400-788-0.

¹⁰² NOVOBILSKÝ, V. *Svěřenské nástupnictví v řízení o pozůstalosti*. Ad Notam [online]. <https://www.nkr.cz>.

¹⁰³ FIALA, DRÁPAL a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 252. ISBN 978-80-7400-570-1.

Opačný názor, tedy že svěřenský nástupce by měl být účastníkem již prvního řízení, zastává ve svém článku uveřejněném v časopise Ad Notam Markéta Nývltová. Svůj názor opírá o znění ustanovení § 185 odst. 4 ZŘS, který mezi náležitosti rozhodnutí o dědictví řadí i údaj o tom, zda byla nařízena dědická posloupnost zřízením svěřenského nástupnictví, doložením času nebo jiným postupem, kdo byl povolán jako následný dědic a za jakého předpokladu a zda může přední dědic s dědictvím volně nakládat. Dále argumentuje tím, že § 194 ZŘS je třeba spíše vykládat tak, že i následnému dědici vzniklo smrtí zůstavitele právo na pozůstalost ve smyslu § 1479 OZ, odloženo bylo pouze právo dědictví převzít. Svůj názor také odůvodňuje významem institutu výhrady soupisu, kdy pokud by svěřenskému nástupci nebylo umožněno uplatnit výhradu soupisu již v prvním řízení, má za to, že by tím byl nevýhodně krácen ve svém právu, a to zejména s ohledem na to, že i svěřenský nástupce odpovídá za pasiva pozůstalosti, a dokonce musí přednímu dědici uhradit to, co přední dědic vynaložil na úhradu dluhů, aniž by sám měl možnost taková pasiva popřít. A právě s ohledem na všechny výše uvedené skutečnosti Nývltová dovozuje, že svěřenský nástupce je osobou, o jejíž právech a povinnostech se v řízení jedná ve smyslu ustanovení § 6 odst. 1 ZŘS, a proto má být účastníkem již prvního řízení.¹⁰⁴

S výše uvedenou variantou, tedy že svěřenský nástupce má být účastníkem již prvního řízení, neboť i následný dědic je dědicem zůstavitele, se ztotožňují i autoři Šešina a Muzikář. Podle jejich názoru tak bude zajištěno, že rozhodnutí o dědictví vydané v prvním řízení bude nejlépe respektovat práva následného dědice.¹⁰⁵ K této variantě se přiklání i autoři Svoboda a Klička, kteří uvádí, že pokud v době, kdy probíhá první řízení, následný dědic existuje, je vhodné a účelné, aby bylo jednáno jako s účastníkem řízení i s ním. Dle jejich názoru má být svěřenský nástupce již v tomto řízení vyzooměn o dědickém právu a o právu uplatnit výhradu soupisu a následné řízení má být omezeno pouze na zjištění, zda nastaly rozhodné skutečnosti pro přechod dědictví z předního na následného dědice.¹⁰⁶

Po přečtení a zhodnocení všech uvedených argumentů se osobně spíše ztotožňuji s názorem, že by se svěřenským nástupcem mělo být jednáno jako s účastníkem již v prvním řízení, neboť mám za to, že již v tomto řízení dochází k vyřešení řady otázek, které se přímo dotýkají práv a povinností svěřenského nástupce a ten by tak měl mít možnost je sám ovlivnit.

---

¹⁰⁴ NÝVLTOVÁ, M. *Opět ke svěřenskému nástupnictví*. Ad Notam [online]. <https://www.nker.cz>.

¹⁰⁵ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. *Dědické právo. Praktická příručka*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. s. 461. ISBN 978-80-7502-601-9.

¹⁰⁶ SVOBODA, J., KLIČKA, O. *Dědické právo v praxi*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 326. ISBN 978-80-7400-266-3.

Jako příklad lze uvést zájem následného dědice na řádném zjištění majetku zůstavitele, který na něj má následně přejít. Mimo jiné se domnívám, že účast svěřenského nástupce v prvním řízení vyplývá i ze samotného znění ustanovení § 110 odst. 1 ZŘS, dle kterého jsou účastníky řízení ti, o nichž lze mít důvodně za to, že jsou zůstavitelovými dědici. A ačkoliv, jak bylo řečeno výše se splnění podmínky účastenství v prvním řízení posuzuje ke dni úmrtí zůstavitele, i přesto si myslím, že za osobou, o níž lze mít důvodně za to, že je zůstavitelovým dědicem, lze v tento okamžik považovat i svěřenského nástupce, pokud ten v takovou dobu již existuje. A ke stejnému názoru se v nedávné době přiklonil i Městský soud v Praze, který se v usnesení ze dne 25.9.2020, č.j. 29 Co 286/2020-133 vyjádřil k otázce účastenství následného dědice v prvním řízení tak, že následný dědic má být účastníkem předního řízení, když poukázal zejména na to, že následného dědice nelze zkrátit v jeho právu dědictví odmítnout již v prvním řízení, jakož ani v právu uplatnit výhradu soupisu pozůstalosti.¹⁰⁷

Účastníky následného řízení jsou v souladu s § 194 ZŘS přední dědic, a pokud ten již zemřel, pak jeho právní nástupci (dle výsledku pozůstalostního řízení po předním dědici), a následný dědic. Dalším účastníkem řízení pak může být, byl-li zůstavitelem pořízením pro případ smrti povolán, i vykonavatel závěti. Jeho úkolem především bude dohlédnout, aby byly splněny všechny předpoklady pro přechod svěřenského jmění na následného dědice, a aby byla řádně naplněna zůstavitelova poslední vůle. Naopak účastníky následného řízení dle § 194 ZŘS nebudou dědici, kterých se takové řízení vůbec netýká, tedy ti, kteří v původním řízení nabyli pouze majetek, ke kterému nebylo zřízeno svěřenské nástupnictví a stejně tak nebude účastníkem řízení ani pozůstalý manžel, pokud není předním nebo následným dědicem, protože k vypořádání společného jmění manželů muselo dojít předtím, než bylo rozhodnuto o nabytí dědictví předním dědicem v prvním řízení.¹⁰⁸

4.3. Nabytí pozůstalosti následným dědicem

Řízení o nabytí pozůstalosti následným dědicem nebo také následné řízení lze podle právní úpravy považovat za určitý typ dodatečného projednání pozůstalosti, které je obligatorní a musí být provedeno vždy, pokud nastane zůstavitelem nařízený důvod dědické posloupnosti a svěřenské jmění má z předního dědice přejít na svěřenského nástupce. Dědictví resp. část dědictví, které má nabyt svěřenský nástupce, se v následném řízení projedná a na základě výsledku řízení se potvrdí

---

¹⁰⁷ Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 25. září 2020, č.j. 29 Co 286/2020. [online]. <https://justice.cz>.

¹⁰⁸ MACKOVÁ, A., MUZIKÁŘ, L. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016. s. 362-363. ISBN 978-80-7502-122-9.

jeho nabytí následnému dědici. Vedle dodatečného projednání dědictví tak toto řízení představuje další případ projednání pozůstalosti po témže zůstaviteli, poté, kdy již došlo k pravomocnému skončení původního řízení.¹⁰⁹ Následné řízení tedy není novým řízením, ale pouze pokračováním řízení původního (prvního).¹¹⁰

4.3.1. Zahájení řízení

Není povinností soudu z úřední povinnosti sledovat, zda již nastala zůstavitelem nařízená dědická posloupnost, ale je věcí samotných osob, a to v souladu s klasickou římskoprávní zásadou *vigilantibus iura scripta sunt*, aby soud na takovou skutečnost upozornily a návrh nebo podnět k zahájení řízení o nabytí dědictví následným dědicem samy podaly.¹¹¹ Řízení tak bude zpravidla zahájeno na základě návrhu podaného následným dědicem, kterého lze ve smyslu § 138 odst. 1 ZŘS považovat za osobu, která si činí právo na pozůstalost jako dědic nebo na základě usnesení soudu vydaného z podnětu vykonavatele závěti, pokud byl zůstavitelem povolán, předního dědice nebo jiné osoby, která soud upozorní na to, že již pominulo odsunutí dědického práva následného dědice.

4.3.2. Průběh řízení

Jak bylo řečeno v kapitole 4.3. této práce, nařídil-li zůstavitel dědickou posloupnost zřízením svěřenského nástupnictví, stanovením podmínky nebo jiným způsobem, je nezbytné, aby bylo pokračováno v původně skončeném řízení o pozůstalosti.

Způsob, jakým má být v následném řízení postupováno, je upraven v § 194 ZŘS, avšak pouze rámcově. Zákon v tomto případě totiž předpokládá, že v následném řízení bude postupováno obdobně jako při „běžném“ projednávání pozůstalosti, pouze s tím rozdílem, že rozhodné skutečnosti nebudou posuzovány ke dni úmrtí zůstavitele (k tomuto okamžiku totiž nabývá dědictví přední dědic), ale k okamžiku, kdy pominulo odsunutí dědického práva následného dědice. A k tomuto okamžiku se budou vztahovat i účinky rozhodnutí o dědictví.¹¹²

---

¹⁰⁹ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. *Dědické právo. Praktická příručka*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. s. 737. ISBN 978-80-7502-601-9.

¹¹⁰ SVOBODA, K., TLÁŠKOVÁ, Š., VLÁČIL, D., LEVÝ, J., HROMADA, M. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2020. s. 447. ISBN 978-80-7400-788-0.

¹¹¹ SVOBODA, K., TLÁŠKOVÁ, Š., VLÁČIL, D., LEVÝ, J., HROMADA, M. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2020. s. 447. ISBN 978-80-7400-788-0.

¹¹² ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. *Dědické právo. Praktická příručka*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. s. 737. ISBN 978-80-7502-601-9.

Po zahájení řízení musí soud především ověřit, že nastala skutečnost, která má za následek přechod svěřenského jmění z předního na následného dědice, a pokud taková skutečnost nastala, tak ke kterému dni se tak stalo. Ověřování provádí soud způsobem odpovídajícím skutečnosti, o kterou se jedná, např. má-li dědictví přejít na svěřenského nástupce po smrti předního dědice, opatří si doklad o úmrtí předního dědice, má-li dědictví přejít na osobu, která v době zůstavitelovy smrti ještě nebyla, opatří si doklad o narození takové osoby, apod. Komplikace pak může soudu v některých případech činit zejména posouzení, zda byla splněna zůstavitelem stanovená podmínka, ať již odkládací nebo rozvazovací. V takovém případě bude na samotném následném dědici, případně vykonavateli závěti, byl-li zůstavitelem povolán, aby nastalou skutečnost soudu prokázali.¹¹³

Pokud by mezi předním a následným dědicem vznikl spor o to, zda rozhodná skutečnost opravdu nastala, jednalo by se o spor o dědické právo mezi předním a následným dědicem ve smyslu § 168 ZŘS, se kterým by se soud musel vypořádat, a to buď postupem dle § 169 ZŘS, pokud by vyřešení sporu záviselo pouze na právním posouzení věci, nebo častěji postupem dle § 170 ZŘS a odkázat toho, jehož dědické právo se se zřetelem k okolnostem případu jeví jako nejslabší, k uplatnění svého práva žalobou ve sporném řízení, neboť výsledek takového sporu má vliv na další postup v řízení. Zatímco totiž v případě neúspěchu předního dědice se bude v řízení dále pokračovat, a to jak s předním tak s následným dědicem jako s účastníkem řízení, tak v případě neúspěchu následného dědice (přední dědic prokáže, že nenastala skutečnost, v jejímž důsledku mělo odsunutí dědického práva pominout) se řízení končí, buď zamítnutím návrhu na zahájení řízení, bylo-li zahájeno na návrh, nebo zastavením řízení, bylo-li zahájeno usnesením soudu.¹¹⁴

Jakmile má soud za prokázané, že nastal případ, pro který bylo svěřenské nástupnictví zřízeno, přistoupí ke zjišťování dědického práva následného dědice, jeho dědické způsobilosti a poučí jej o jeho dědickém právu, tedy i o právu odmítnout dědictví a o následcích takového odmítnutí, pokud nebyla tato otázka vyřešena již v průběhu prvního řízení, kdy byl o svém dědickém právu poučen přední dědic. Došlo-li však k tomu, že následný dědic některého ze svých práv svěřených mu OZ, například práva na sestavení inventáře nebo práva udělit souhlas se zatížením věci, využil ještě předtím, než byl o svém dědickém právu poučen, má se za to, že tím

---

¹¹³ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. *Dědické právo. Praktická příručka*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. s. 738-739. ISBN 978-80-7502-601-9.

¹¹⁴ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. *Dědické právo. Praktická příručka*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. s. 738-739. ISBN 978-80-7502-601-9.

dal najevo vůli dědictví přijmout, a pokud by tedy následně dědictví odmítl, tak by se k takovému odmítnutí, vzhledem k ustanovení § 1489 odst. 2 OZ, nepřihlíželo.¹¹⁵

Pokud nastane situace, kdy následný dědic dědictví řádně odmítne, musí soud přistoupit k vyřešení otázky, jaké důsledky má takové odmítnutí pro dědické právo předního dědice, popřípadě zda a kdo má v takovém případě nabyt majetek, který měl přejít na následného dědice. Pro vyřešení této otázky bude podstatné, zda okolnost, která má za následek přechod svěřenského jmění na následného dědice (dědickou posloupnost), směřuje k zániku dědického práva předního dědice nebo ke vzniku dědického práva následného dědice. Pokud tedy taková okolnost směřuje k zániku práva předního dědice, jeho právo na dědictví zanikne bez ohledu na to, zda dědictví přejde na zůstavitelem určeného následného dědice. Uvolněné dědictví pak případně buď dědicům odmítnuvšího následného dědice, náhradníkům následného dědice, pokud ti byli zůstavitelem povoláni, nebo osobám, které by dědictví nabyly, kdyby nebylo předního ani následného dědice, a zároveň bude s těmito osobami v následném řízení jednáno jako s následnými dědici. Pokud však taková okolnost směřuje ke vzniku dědického práva následného dědice a jeho právo v důsledku odmítnutí nevznikne, pak musí soud vycházet z toho, neprojevil-li zůstavitel jinou vůli např. povoláním náhradníka, že právo předního dědice nezaniká, ale trvá dále, a to bez omezení.¹¹⁶

Poté, co soud vyrozuměl následného dědice o jeho dědickém právu, a ten dědictví neodmítl, měl by následně přistoupit k jeho vyrozumění o právu uplatnit výhradu soupisu pozůstalosti. Na tomto postupu se však autoři odborné literatury také neshodnou. Autoři Šešina a Muzikář se přiklání k názoru, že následný dědic je vázán prohlášením předního dědice a z toho důvodu právo uplatnit výhradu soupisu již nemá a nemůže být o něm soudem ani poučován. Svůj názor opírají především o nemožnost dodatečně měnit postavení věřitelů z důvodu, že došlo k dědické posloupnosti a dále o právo následného dědice v takovém případě namítat, že přednímu dědici, který neuplatnil výhradu soupisu, přispěje na úhradu dluhů pouze tolik, kolik by musel plnit, kdyby výhradu soupisu uplatnil.¹¹⁷ Opačný názor zastává Novobilský, dle něhož následnému dědici právo uplatnit výhradu soupisu náleží a sám by o něm měl být soudem poučen. Pokud by pak nastala situace, kdyby přední dědic výhradu soupisu neuplatnil a následný dědic výhradu uplatnil,

---

¹¹⁵ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. *Dědické právo. Praktická příručka*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. s. 739-741. ISBN 978-80-7502-601-9.

¹¹⁶ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. *Dědické právo. Praktická příručka*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. s. 740. ISBN 978-80-7502-601-9.

¹¹⁷ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. *Dědické právo. Praktická příručka*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. s. 741. ISBN 978-80-7502-601-9.

není dle Novobilského povinností následného dědice přispět přednímu dědici na úhradu těch dluhů, které uhradil nebo je povinen uhradit pouze v důsledku toho, že sám neuplatnil výhradu soupisu. Dle jeho názoru by v opačném případě byl následný dědic nedůvodně zkrácen ve svém právu a znevýhodněn oproti přednímu dědici.¹¹⁸

Stejně jako v prvním řízení, musí být i v řízení následném zjištěna aktiva a pasiva pozůstalosti, avšak na rozdíl od prvního řízení bude do aktiv pozůstalosti zařazen pouze ten majetek, který má dle zůstavitelova nařízení přejít na následného dědice, tedy ten majetek, ke kterému bylo nařízeno svěřenské nástupnictví a do pasiv pozůstalosti budou zařazeny pouze ty dluhy, které nebyly dosud uhrazeny. Jakmile jsou zjištěna veškerá aktiva a pasiva pozůstalosti, stanoví soud usnesením v souladu s § 180 odst. 1 ZŘS obvyklou cenu majetku a jiných aktiv pozůstalosti, výši dluhů a dalších dosud neuhrazených pasiv pozůstalosti, popřípadě výši předlužení, avšak s tím rozdílem, že vše bude v souladu s § 194 odst. 1 ZŘS zjišťováno ke dni, ke kterému pominulo odsunutí dědického práva následného dědice, nikoli k okamžiku úmrtí zůstavitele.¹¹⁹ Pokud by soud v následném řízení zjistil, že pozůstalost, která má přejít na následného dědice, je předlužena, nemůže v takovém případě nařídit její likvidaci. Následné řízení je pouze pokračováním řízení původního, jehož předmětem nemusí být veškerý zůstavitelem zanechaný majetek, ale pouze jeho část a likvidace pozůstalosti může být, jak stanovuje § 212 ZŘS, nařízena pouze k celku pozůstalosti. Takový postup dokládá i fakt, že samotná právní úprava následného řízení obsažená v § 194 ZŘS neodkazuje na postup dle dílu 4 této hlavy ZŘS obsahující právní úpravu likvidace pozůstalosti.¹²⁰

4.3.3. Rozhodnutí o dědictví

Zjistí-li soud v následném řízení, že byly splněny veškeré předpoklady pro přechod svěřenského jmění z předního dědice na dědice následného, potvrdí v souladu s § 194 ZŘS nabytí dědictví následnému dědici nebo, pokud bylo zůstavitelem ke svěřenskému jmění povoláno několik následných dědiců, potvrdí nabytí dědictví více následným dědicům na základě dohody o rozdělení pozůstalosti nebo podle jejich dědických podílů. Vyjde-li však v průběhu řízení najevo, že došlo k zániku práva předního dědice, aniž by současně existoval dědic následný nebo dědic dle zákonné dědické posloupnosti, na kterého by mělo svěřenské jmění přejít, bude soud

---

¹¹⁸ NOVOBILSKÝ, V. *Svěřenské nástupnictví v řízení o pozůstalosti*. Ad Notam [online]. <https://www.nkcr.cz>.

¹¹⁹ Důvodová zpráva k ZŘS, zvláštní část k ustanovení § 194 [online]. <https://www.kr-ustecky.cz>.

¹²⁰ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. *Dědické právo. Praktická příručka*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. s. 741-742. ISBN 978-80-7502-601-9.

v takovém případě postupovat v souladu s § 185 odst. 1 písm. h) ZŘS a vydá rozhodnutí, kterým potvrdí případnutí dědictví státu.¹²¹

Součástí rozhodnutí vydaného v následném řízení může, kromě některého z výroků uvedených výše, být i rozhodnutí soudu o povinnosti následného dědice poměrně přispět přednímu dědici na úhradu nákladů, které ten již na úhradu zůstavitelových dluhů, případně povinného dílu nepominutelného dědice, vynaložil, a to včetně lhůty, ve které má být taková povinnost splněna.¹²²

Konečné usnesení doručí soud do vlastních rukou všem účastníkům řízení, kteří jsou oprávněni podat proti němu do 15 dnů ode dne jeho doručení odvolání.¹²³

---

¹²¹ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. *Dědické právo. Praktická příručka*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. s. 742-743. ISBN 978-80-7502-601-9.

¹²² ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. *Dědické právo. Praktická příručka*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. s. 742-743. ISBN 978-80-7502-601-9.

¹²³ MACKOVÁ, A., MUZIKÁŘ, L. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016. s. 363. ISBN 978-80-7502-122-9.

5. Ochrana svěřenského nástupce

Vzhledem k tomu, že dědické právo svěřenského nástupce, a tedy i okamžik, kdy ten nabývá dědictví, jsou odsunuty do doby, než nastane případ, pro nějž bylo svěřenské nástupnictví zůstavitelem zřízeno, je nezbytná existence určitých ochranných institutů, jejichž prostřednictvím je zajištěna ochrana zájmů svěřenského nástupce ve vztahu k přednímu dědici. Za tímto účelem přiznává OZ svěřenskému nástupci určitá práva. Jako příklad lze uvést právo požadovat po předním dědici sestavení písemného inventáře, právo domáhat se neúčinnosti právního jednání předního dědice, pokud jím maří nebo omezuje práva svěřenského nástupce, aniž by ten s tímto jednáním vyslovil souhlas, právo domáhat se zápisu svěřenského nástupnictví do veřejného seznamu, pokud věc, ke které bylo svěřenské nástupnictví zřízeno, se zapisuje do veřejného seznamu nebo také právo požadovat, aby soud přednímu dědici přesně určil způsob hospodaření se svěřenským jměním. Některým vybraným institutům resp. právům svěřenského nástupce se budu v této kapitole věnovat podrobněji.

5.1. Zápis svěřenského nástupnictví do veřejného seznamu

Problematika zápisu svěřenského nástupnictví do veřejného seznamu úzce souvisí s ochranou práv svěřenského nástupce. Jak bylo řečeno v kapitole uvedené výše, přední dědic se sice stává vlastníkem zděděného majetku, ale pokud mu zůstavitel výslovně nesvěřil možnost volného nakládání se svěřenským jměním, má postavení a práva pouhého poživatele, a jako poživatel se tedy musí zdržet veškerého nakládání s věcí, které by mařilo nebo omezovalo práva svěřenského nástupce. Výjimku by představovala pouze situace, kdy by svěřenský nástupce s takovým jednáním sám vyslovil souhlas. Zákon ani důvodová zpráva k OZ výslovně nestanovují, jaká jednání předního dědice lze považovat za nakládání s věcí způsobem mařícím nebo omezujícím práva svěřenského nástupce, avšak s ohledem na skutečnost, že podstatou institutu svěřenského nástupnictví je zachování majetku, resp. svěřenského jmění, pro svěřenského nástupce, můžeme za taková jednání bezesporu považovat jeho prodej, darování, zatížení věcným právem, nebo jiný způsob zcizení, ale například i zřízení nájmu nebo pachtu na dobu delší, než po kterou bude přední dědic vlastníkem věci. Toto omezení předního dědice nakládat s věcí, která je předmětem svěřenského jmění, trvá do okamžiku, dokud trvá svěřenské nástupnictví.¹²⁴

---

¹²⁴ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. *Dědické právo. Praktická příručka*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. s. 170. ISBN 978-80-7502-601-9.

Ochranu svěřenského nástupce před neoprávněným zmenšováním rozsahu dědictví v důsledku jednání předního dědice reflektuje ustanovení § 1524 OZ. Toto ustanovení vymezuje dvě odlišné situace, které mohou nastat, a to (i) situaci, kdy se věc, která je předmětem svěřenského nástupnictví, jakož i její vlastník, zapisují do veřejného seznamu a (ii) situaci, kdy se věc nebo svěřenské nástupnictví do veřejného seznamu nezapisují.

Pro účely dalšího výkladu považuji za nutné vymezit termín veřejného seznamu. OZ ani jiný právní předpis definici veřejného seznamu či taxativní výčet veřejných seznamů neobsahují, obecně lze však konstatovat, že veřejný seznam je evidencí zřízenou za účelem evidence věcí a práv k nim, přičemž dle důvodové zprávy k § 980 OZ, se užitím slova „*veřejný*“ v tomto smyslu rozumí veřejná přístupnost takové evidence, aniž by nahlízející musel při nahlížení překonávat nějaké formální překážky, jako například osvědčovat svůj právní zájem k nahlédnutí.¹²⁵ K určení, zda je daná evidence veřejným seznamem nebo není, nám dále napomáhá odůvodnění obsažené v rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 17.3.2020, sp. zn. 27 Cdo 2025/2019,¹²⁶ ve kterém je stanoveno, že evidence je veřejným seznamem ve smyslu občanského zákoníku pouze tehdy, jsou-li kumulativně splněny tři podmínky, tedy pokud (i) jsou předmětem evidence věci, (ii) je evidence přístupná veřejnosti bez omezení a (iii) je taková evidence vedena na základě zákona orgánem veřejné moci nebo jinou osobou, které stát zákonem tuto pravomoc svěřil.¹²⁷

Dle výše uvedených definic tak můžeme mezi veřejné seznamy s jistotou zařadit katastr nemovitostí, který hraje v případě zřízení svěřenského nástupnictví asi nejvýznamnější roli, ale dále například také letecký, plavební nebo námořní rejstřík. Naopak veřejným seznamem není Registr silničních vozidel, Rejstřík zástav nebo například Centrální depozitář cenných papírů, neboť ani v jednom z uvedených případů nejde o evidenci, která by byla veřejnosti volně přístupná bez omezení. Pokud by se tedy předmětem svěřenského nástupnictví stal osobní automobil, oprávnění ze zástavy nebo zaknihovaný cenný papír, musel by svěřenský nástupce, v případě ochrany před neoprávněným jednáním předního dědice, postupovat podle právní úpravy věcí, které nejsou ve veřejném seznamu zapsány (viz. podkapitola 5.1.2).

---

¹²⁵ Důvodová zpráva k OZ, zvláštní část k ustanovení § 980 [online]. <http://obcanskyzakonik.justice.cz>.

¹²⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. března 2020, sp. zn. 27 Cdo 2025/2019. [online]. <http://kraken.slv.cz>.

¹²⁷ FIALA, DRÁPAL a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022. s. 123. ISBN 978-80-7400-869-6.

5.1.1. Věci do seznamu zapsané

První situace se týká věcí zapsaných ve veřejném seznamu. Dle ustanovení § 1524 odst. 1 OZ v případě, že se věc náležející do dědictví, která je předmětem svěřenského nástupnictví, zapisuje do veřejného seznamu, zapíše se do takového seznamu i svěřenské nástupnictví.¹²⁸ Bude-li tedy svěřenské nástupnictví zřízeno např. k nemovité věci, bude tato informace za účelem ochrany svěřenského nástupce ale i ochrany třetích osob uvedena jako poznámka i v katastru nemovitostí. Pokud by tedy byl katastru nemovitostí podán návrh na vklad, kterým by mělo dojít k převodu nebo zatížení takové nemovitosti, neměl by katastrální úřad ve smyslu § 23 odst. 2 písm. d) katastrálního zákona takový vklad vůbec povolit, ledaže přední dědic prokáže, že mu byla zůstavitelem svěřena možnost se svěřenským jměním volně nakládat nebo mu svěřenský nástupce udělil k takovému právnímu jednání výslovný souhlas, pořízený ve formě veřejné listiny.¹²⁹

Pokud je věc zapsaná ve veřejném seznamu a přední dědic s takovou věcí naloží způsobem, který by mařil nebo omezoval práva svěřenského nástupce (např. věc by zatížil nebo zcizil), aniž by ten s tím vyslovil souhlas (nebo takový souhlas udělil soud), nemá jednání předního dědice vůči svěřenskému nástupci žádné právní účinky. Relativní neúčinnost jednání nastane ve vztahu ke svěřenskému nástupci přímo ex lege a právě díky této zvláštní právní úpravě, není svěřenský nástupce nucen domáhat se vyslovení neúčinnosti neoprávněného jednání ve vztahu k věci zapsané ve veřejném seznamu u orgánu veřejné moci, soudu, neboť účinky neúčinnosti vůči němu nastanou přímo ze zákona. Ve vztahu ke třetím osobám zůstává jednání i nadále platné a účinné, zavázán však zůstává sám přední dědic.¹³⁰

5.1.2. Věci do seznamu nezapsané

Druhá situace se týká věcí, které se do veřejného seznamu nezapisují. Dle ustanovení § 1524 odst. 2 OZ, pokud nejsou věc nebo svěřenské nástupnictví zapsány ve veřejném seznamu a přední dědic by s takovou věcí naložil způsobem, který by mařil nebo omezoval práva svěřenského nástupce bez jeho souhlasu (nebo bez souhlasu soudu), může se svěřenský nástupce

---

¹²⁸ SVOBODA, J., KLIČKA, O. *Dědické právo v praxi*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 172. ISBN 978-80-7400-266-3.

¹²⁹ FIALA, DRÁPAL a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 152-153. ISBN 978-80-7400-570-1.

¹³⁰ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. *Dědické právo. Praktická příručka*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. s. 170-171. ISBN 978-80-7502-601-9.

domáhat, poté co na něj přejde dědictví, ke kterému bylo zřízeno svěřenské nástupnictví, aby orgán veřejné moci určil, že je takové nedovolené jednání předního dědice vůči němu neúčinné.¹³¹

Nedovolená jednání předního dědice lze dovodit, ve spojení s ustanoveními o svěřenském nástupnictví, z § 590 až 592 OZ. Půjde o jednání, (i) které přední dědic učinil v posledních pěti letech v úmyslu zkrátit svěřenského nástupce, a takový úmysl byl druhé straně znám, (ii) které přední dědic učinil v posledních dvou letech v úmyslu zkrátit svěřenského nástupce, a takový úmysl musel být druhé straně znám, (iii) kterým byl svěřenský nástupce zkrácen, a k takovému jednání došlo mezi předním dědicem a osobou jemu blízkou nebo které přední dědic učinil ve prospěch osoby blízké, ledaže úmysl předního dědice zkrátit svěřenského nástupce nebyl takové osobě znám a ani jí znám být nemusel, (iv) kterým byl svěřenský nástupce zkrácen na základě kupní nebo směnné smlouvy uzavřené v posledním roce, musela-li druhá strana v takovém jednání předního dědice poznat mrhání majetkem, (v) kterým přední dědic v posledním roce bezúplatně převedl majetek, který je předmětem svěřenského jmění, ledaže šlo o některou z výjimek uvedených v § 591 OZ a (vi) kterým přední dědic pozbyl majetkové právo k věci, která je předmětem svěřenského nástupnictví nebo způsobil že jiné osobě vůči němu vzniklo právo majetkové povahy.¹³²

Pokud tedy přední dědic s věcí, kterou nabyt z dědictví, naloží některým z výše uvedených způsobů, kterými maří nebo omezuje práva svěřenského nástupce, aniž by ten k tomu udělil souhlas, bude svěřenský nástupce muset, jakmile se o neoprávněném jednání předního dědice dozví anebo dozvědět měl a mohl, postupovat v souladu s § 589 a násl. OZ a podat proti takovému jednání odpůřčí žalobu. Teprve okamžikem kladného rozhodnutí soudu o odpůřčí žalobě podané v souladu s § 594 OZ proti tomu, kdo s předním dědicem takto právně jednal příp. jeho nástupcům, dojde k založení neúčinnosti jednání předního dědice.¹³³ O odpůřčí žalobě však rozhoduje obecný soud ve sporném řízení, nikoli soud pozůstalostní.

Ať již dojde k relativní neúčinnosti právního jednání předního dědice přímo ze zákona nebo úspěchem svěřenského nástupce v soudním sporu, bude, jakmile nastane případ, pro který bylo

---

¹³¹ FIALA, DRÁPAL a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022. s. 124-125. ISBN 978-80-7400-869-6.

¹³² LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022. s. 1903-1906. ISBN 978-80-7400-852-8.

¹³³ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. *Dědické právo. Praktická příručka*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. s. 171. ISBN 978-80-7502-601-9.

svěřenské nástupnictví zřízeno, v rámci projednání pozůstalosti dle § 194 ZŘS do aktiv pozůstalosti zařazena i tato zcizená nebo zatížená věc, a svěřenskému nástupci bude i k ní potvrzeno nabytí dědictví. Je pak na následném dědici, pokud mu taková věc nebude předním dědicem vydána nebo bude převedena zatížena právem jiného, aby podal žalobu na vydání takové věci nebo na určení, že věc není zatížena. Kromě uvedených žalob má následný dědic v souladu s § 2894 a násl. OZ také právo k podání žaloby na náhradu škody proti přednímu dědici nebo jeho právním nástupcům, pokud škodu na věcech náležejících do svěřenského jmění způsobil přední dědic.¹³⁴

5.2. Sestavení písemného inventáře

Dalším z práv, které slouží k ochraně svěřenského nástupce do doby, než sám nabyde dědictví, je právo požadovat po předním dědici sestavení písemného inventáře, aby tak získal přehled o tom, co je předmětem svěřenského nástupnictví, co nabyl přední dědic, a co má tedy na něj přejít, jakmile nastane případ, pro který bylo svěřenské nástupnictví zřízeno. Pokud svěřenský nástupce toto své právo využije a předního dědice o sestavení inventáře požádá, je přední dědic povinen, a to bez zbytečného odkladu, tento inventář sepsat nebo nechat sepsat a následně ho předložit svěřenskému nástupci. Svěřenský nástupce má právo být při sestavení inventáře přítomen.¹³⁵

Jak vyplývá z § 1512 odst. 1 OZ, inventář musí být sestaven v písemné formě, musí obsahovat datum jeho sestavení a podpis předního dědice, který musí být, pokud o to svěřenský nástupce předního dědice požádá, úředně ověřen. Zákon primárně neukládá přednímu dědici povinnost sestavit inventář ve formě veřejné listiny, současně však v § 1512 odst. 2 OZ zakotvuje oprávnění svěřenského nástupce požadovat sestavení inventáře ve formě veřejné listiny. Pokud o to tedy svěřenský nástupce požádá, musí přední dědic tuto formu splnit a nechat inventář sestavit ve formě veřejné listiny. Inventářem ve formě veřejné listiny se ve smyslu § 3026 odst. 2 OZ rozumí inventář sestavený nezávislou třetí osobou, tedy notářem ve formě notářského zápisu.

Náklady na sestavení inventáře jdou v souladu s § 1520 odst. 3 OZ k tíži dědictví a jsou tedy ve smyslu § 171 odst. 2 písm. b) ZŘS pasivem pozůstalosti, které jsou povinni uhradit

---

¹³⁴ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. *Dědické právo. Praktická příručka*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. s. 171. ISBN 978-80-7502-601-9.

¹³⁵ FIALA, DRÁPAL a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022. s. 116. ISBN 978-80-7400-869-6.

dědicové. Pokud by však nastala situace, kdy by v pozůstalosti nebyly disponibilní prostředky, ze kterých by mohly být náklady na sestavení inventáře uhrazeny, bude povinnost k úhradě těchto nákladů na předním dědici, neboť on je osobou, jíž je povinnost sestavit inventář uložena.¹³⁶

---

¹³⁶ ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV.* Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 136. ISBN 978-80-7478-579-5.

6. Zhodnocení institutu svěřenského nástupnictví

Po podrobném seznámení se s institutem svěřenského nástupnictví v předchozích kapitolách, bych se v závěrečné kapitole této práce chtěla zaměřit na zhodnocení institutu svěřenského nástupnictví, tedy na výhody a naopak nevýhody, které lze v tomto institutu spatřovat. U nevýhod se zaměřím i na možnosti, jakými by tyto jeho nevýhody mohly být odstraněny.

6.1. Výhody institutu

Primární výhodou tohoto institutu lze bezesporu spatřovat v tom, že jde o institut, který respektuje, ale především významně posiluje zásadu autonomie vůle zůstavitele, když mu umožňuje přesně stanovit, jak má být s jeho majetkem naloženo nejenom neprodleně po jeho smrti, ale po poměrně dlouhý časový úsek od jeho smrti. Svěřenské nástupnictví tak zůstaviteli umožňuje dlouhodobě ovlivnit osud jeho majetku.

Svěřenské nástupnictví zůstaviteli umožňuje vyřešit komplikované rodinné a majetkové poměry ještě za jeho života a předejít tak možným sporům mezi dědici při projednávání pozůstalosti. Zůstavitel se tak nemusí spoléhat na to, že se dědicové mezi sebou zvládnou dohodnout nebo na to, že ti doopravdy naplní jeho přání o rozdělení pozůstalosti. Jako příklad bych zde mohla uvést možnost zůstavitele prostřednictvím zřízení svěřenského nástupnictví zaopatřit svého nesezdaného partnera a na chvíli tak „obejít“ zákonnou dědickou posloupnost, když svého partnera povolá k dědictví jako předního dědice a své potomky jako dědice následné. Zůstavitel díky tomu má jistotu, že jeho partner bude po jeho smrti zaopatřen, ale že se majetek nakonec vrátí do jeho vlastní rodiny.

Výhodou svěřenského nástupnictví spatřuji také v tom, že jde o institut, který umožňuje zůstavitelům, rodičům, jejichž jediný potomek byl z důvodu jeho těžkého mentálního postižení trvalého rázu omezen ve svéprávnosti, nemůže tedy sám platně pořídit pro případ smrti, a dá se očekávat, že nebude mít žádné své zákonné dědice, určit, aby dědictví po smrti tohoto potomka připadlo zůstavitelem určené osobě, fyzické nebo právnické (např. nadaci), a jejich majetek tak zůstal zachován v soukromé sféře a nepřípadl jako odúmrt' státu.

Znovuvedení institutu svěřenského nástupnictví do našeho právního řádu lze tedy hodnotit jako pozitivní, neboť umožňuje zůstavitelům řešit rozličné životní a majetkové situace a předcházet tak možným komplikacím při projednávání pozůstalosti.

6.2. Nevýhody institutu

Ačkoliv osobně považuji znovuzavedení institutu svěřenského nástupnictví do naší právní úpravy jako pozitivní, neboť mám za to, že by mělo být ponecháno pouze na vůli zůstaviteli, aby sám rozhodl, jak bude s jeho majetkem po jeho smrti naloženo a které osoby se tedy k jeho majetku dostanou, určitě se lze setkat i s negativními názory na tento staronový institut.

Hlavní nevýhoda tohoto institutu by mohla být spatřována v tom, že jde o institut, který významným způsobem omezuje zůstavitelovi dědice, a to nejenom dědice přední, ale i dědice následné. Přední dědic je omezen v tom smyslu, že nestanoví-li zůstavitel v pořízení pro případ smrti jinak, má ke zděděnému svěřenskému jmění pouze práva poživatele a nemůže tedy s majetkem dle své vůle libovolně nakládat, ba dokonce jej musí spravovat tak, aby dědictví zůstalo zachováno pro povolaného následného dědice. Následný dědic je pak omezen v tom smyslu, že musí čekat, až nastane zůstavitelem stanovený případ pro přechod svěřenského jmění, do té doby se musí spoléhat na předního dědice, že bude s dědictvím nakládat v souladu se zůstavitelovým nařízením, tedy tak, aby i pro něj zůstalo něčeho zachováno a nebude se následně muset domáhat toho, co mu náleží žalobami u soudů.

Další nevýhoda, která dle mého názoru dokonce i brání častějšímu užívání tohoto institutu, a jež zdůrazňují i někteří představitelé právní praxe, a to i po téměř deseti letech od znovuzavedení tohoto institutu do našeho právního řádu, pak může být spatřována v nikoliv úplně dostatečné právní úpravě tohoto poměrně složitého institutu v občanském zákoník, jakož i v absenci řešení konkrétních sporných otázek vyskytujících se v souvislosti s jeho aplikací. Mám za to, že řešením by mohlo být přijetí novely současné právní úpravy, které by pomohlo zabránit vzniku možných problémů při výkladu některých ustanovení tohoto institutu (např. účastenství svěřenského nástupce v prvním řízení), případně by řešením mohla být inspirace rakouskou či německou právní úpravou institutu svěřenského nástupnictví, které jsou podobné té naší a které řešení konkrétních problémů spojených s tímto institutem přímo obsahují. Vzhledem k relativní novosti tohoto institutu bohužel dosud neexistuje ustálená judikatura, která by některé sporné otázky vyjasňovala a ze které by tedy bylo možné při řešení vyvstalých problémů čerpat.

V neposlední řadě pak stojí za zmínku i fakt, že zůstavitel nikdy nebude mít jistotu, že poměry, jaké tu jsou v momentě, kdy pořízení pro případ smrti činí a institut svěřenského nástupnictví využívá, tu budou i v okamžiku jeho úmrtí. Dědicům, předním i následným, se pak

takto sepsané pořízení pro případ smrti nemusí hodit nebo dokonce ani nemusí odpovídat zůstavitelově vůli, tedy tomu, co svým pořízením opravdu zamýšlel, avšak vzhledem k závaznosti poslední vůle zůstavitele, nebude již po jeho smrti jiný způsob rozdělení pozůstalosti mezi dědici možný. I v tomto by tedy mohla být spatřována určitá nevýhoda tohoto institutu.

Ačkoliv nelze s ohledem na neveřejnost Evidence právních jednání pro případ smrti a zejména soukromou povahu pořízení pro případ smrti přesně určit reálnou využitelnost institutu svěřenského nástupnictví, mám za to, že v současné době nejde o institut veřejností čteně užívaný. I přesto jsem toho názoru, že svěřenské nástupnictví má velký potenciál pro řešení složitých majetkových a rodinných poměrů zůstavitele, a to i z dlouhodobého hlediska po jeho úmrtí. Doufám tedy, že se tento institut dostane postupem času do většího povědomí veřejnosti a stane se tak běžně používaným institutem, tak jak je tomu v našich sousedních zemích.

Závěr

Svěřenské nástupnictví je staronovým institutem dědického práva, jehož hlavním účelem je umožnit zůstaviteli upravit jeho složité majetkové a rodinné poměry, tím, že mu dává možnost rozhodnout, jakým způsobem bude s jeho majetkem náležejícím do pozůstalosti naloženo nejenom bezprostředně po jeho smrti, ale i po delší časové období od jeho smrti, např. určením, kdo bude dědit po prvním dědici nebo určením, že dědic má nabýt dědictví až uplynutím doby 50 let od jeho smrti.

Tato práce si kladla za cíl uvést čtenáře do problematiky institutu svěřenského nástupnictví z hlediska jeho vzniku a vývoje a následně je podrobně seznámit s hmotněprávní a procesněprávní úpravou tohoto institutu obsaženou v našem právním řádu.

Prvního stanoveného cíle bylo dosaženo v úvodních dvou kapitolách této práce. První kapitola byla věnována úvodu do dědického práva, tedy předpokladům dědění a základním zásadám dědického práva, a to včetně zasazení svěřenského nástupnictví do těchto zásad, jejichž pochopení jsem považovala za nezbytné pro rozbor svěřenského nástupnictví, jakož i jeho zasazení právě do systému dědického práva. Druhá kapitola se následně zabývala nastíněním vzniku a historického vývoje tohoto institutu a jeho různými podobami napříč jednotlivými obdobími, a to od úplných počátků v právu starověkého Říma, přes úpravu obsaženou v Obecném zákoníku občanském a zrušení Občanskými zákoníky z let 1950 a 1964, až po jeho znovuzavedení dnes účinným Občanským zákoníkem, kterým se Česká republika navrátila k tradicím kontinentální právní kultury.

Druhého stanoveného cíle bylo dosaženo v kapitole třetí, čtvrté a páté, které vytváří těžiště celé diplomové práce. V těchto kapitolách jsem se postupně zabývala hmotněprávní úpravou svěřenského nástupnictví, jeho vznikem, zánikem a subjekty, procesněprávní úpravou svěřenského nástupnictví, tím jaký vliv má zřízení svěřenského nástupnictví na průběh pozůstalostního řízení. Nakonec jsem se zabývala i instituty a právy, které zákon poskytuje svěřenskému nástupci na ochranu jeho zájmů před jednáními předního dědice, kterými by mohly být tyto zájmy poškozeny. Pátá kapitola se tedy podrobněji zabývala problematikou zápisu svěřenského jmění do veřejného seznamu a sestavením písemného inventáře.

Vzhledem k tomu, že zhodnocení institutu svěřenského nástupnictví a můj pohled na jeho reálnou využitelnost byly shrnuty v poslední kapitole této práce, lze na závěr jen konstatovat, že svěřenské nástupnictví je dle mého názoru perspektivním, flexibilním a užitečným nástrojem dědického práva, když umožňuje zůstavitelům dle jejich přání a potřeb přesně rozhodnout, jakým způsobem bude s majetkem náležejícím do pozůstalostí naloženo, a to nejen bezprostředně po jejich smrti. Zůstavitelé tak díky svěřenskému nástupnictví nemusí složitě řešit převody majetku již za jejich života, aby zabránili tomu, že ten nakonec připadne státu.

Seznam použitých zdrojů

Seznam použité literatury

- BEDNAŘÍKOVÁ, B. *Svěřenské fondy: institut pro uchování a převody rodinného majetku*. 2. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Právní monografie. s. 200, ISBN 978-80-7478-585-6.
- BÍLEK, P., ŠEŠINA, M. *Dědické právo v předpisech let 1925-2001. Zákony s poznámkami*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2001. s. 507. ISBN 80-7179-590-9.
- ČERNOCH, R. *Odkaz v Římě a domácím právním vývoji*. Časopis pro právní vědu a praxi, 2012, č. 3. s. 287-291. ISSN 1210-9126.
- FIALA, DRÁPAL a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 648. ISBN 978-80-7400-570-1.
- FIALA, DRÁPAL a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022. s. 606. ISBN 978-80-7400-869-6.
- HOLUB, R. a kol. *Komentář k občanskému zákoníku. Právo dědické*. Praha: Orbis, 1957. s. 381.
- HURDÍK, J. a kol. *Občanské právo hmotné. Obecná část. Absolutní majetková práva*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018. s. 302. ISBN 978-80-7380-718-4.
- CHROMÁ, M. *Právní překlad v teorii a praxi: nový občanský zákoník*. Praha: Karolinum, 2014. s. 270. ISBN 978-80-246-2851-6.
- KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M. *Římské právo*. 2. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 1995. s. 386. ISBN 80-7179-031-1.
- KOBER, J., ed. *Osnova československého občanského zákoníku*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2021. s. 473. ISBN 978-80-87439-48-7.
- LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022. s. 2296. ISBN 978-80-7400-852-8.
- MACKOVÁ, A., MUZIKÁŘ, L. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016. s. 864. ISBN 978-80-7502-122-9.
- MALÝ, K., a kol. *Dějiny českého a československého práva do r. 1945*. 4. vydání. Praha: Leges, 2010. s. 640. ISBN 978-80-87212-39-4.

- MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník – Velký komentář. Svazek I. § 1-117*. Praha: Leges, 2013. s. 720. ISBN 978-80-8757-673-1
- SALÁK, P. jr. a kol. *Historie občanského zákoníku z roku 1937: inspirace, problémy a výzvy*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2017. s. 122. ISBN 978-80-210-8828-3.
- SALÁK, P. jr. *Římskoprávní vlivy v českém dědickém právu v 19. až 21. století*. Praha: Právník, 2012, č.12. ISSN 0231-6625.
- SCHELLE, K., SCHELLEOVÁ, I. *Dědické právo podle nového občanského zákoníku*. Praha: Linde, 2013. s. 151. ISBN 978-80-7201-931-1.
- SCHELLEOVÁ, I., SCHELLE, K. *Vývoj kodifikace občanského práva*. Brno: Masarykova univerzita, 1993. s. 35. ISBN 80-210-0546-7.
- SOMMER, O., SPÁČIL, J., ed. *Učebnice soukromého práva římského. II. díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2011. s. 356. ISBN 978-80-7357-616-5.
- SVOBODA, E. *Dědické právo*. 3. vydání. V Praze: Československý kompas, 1946. s. 86
- SVOBODA, J., KLIČKA, O. *Dědické právo v praxi*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 377. ISBN 978-80-7400-266-3.
- SVOBODA, K., TLÁŠKOVÁ, Š., VLÁČIL, D., LEVÝ, J., HROMADA, M. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář. 2. vydání*. Praha: C.H.Beck, 2020. s. 1156. ISBN 978-80-7400-788-0.
- ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. *Dědické právo. Praktická příručka. 2. aktualizované vydání*. Praha: Leges, 2022. s. 965. ISBN 978-80-7502-601-9.
- ŠVESTKA, J. *Občanský zákoník: komentář. II § 460-880*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. s. 1375-2469. ISBN 978-80-7400-108-6.
- ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 732. ISBN 978-80-7478-579-5.
- TILSCH, E., HORÁK, O., ed. *Dědické právo rakouské se stanoviska srovnávací vědy právní. Část I*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Klasická právní díla. s. 157. ISBN 978-80-7478-713-3.
- VOJÁČEK, L., SCHELLE, K., TAUCHEN, J. a kol. *Vývoj soukromého práva na území českých zemí. I. díl*. Brno: Masarykova univerzita, 2012. s. 615. ISBN 978-80-210-6006-7.

WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací.* 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, s. 648. ISBN 978-80-7502-298-1.

Seznam použitých internetových zdrojů

Důvodová zpráva k OZ. [online] <http://obcanskyzakonik.justice.cz>.

Důvodová zpráva k ZŘS. [online]. <https://www.kr-ustecky.cz>.

ELIÁŠ, K. *Základní pojetí návrhu úpravy dědického práva pro nový občanský zákoník.* Ad Notam [online]. <https://www.nkcr.cz.pdf>.

ELIÁŠ, K., ZUKLÍNOVÁ, M. *Návrh občanského zákoníku.* [online]. <https://www.cak.cz>.

NOVOBILSKÝ, V. *Svěřenské nástupnictví v řízení o pozůstalosti.* Ad Notam [online]. <https://www.nkcr.cz>.

NÝVLTOVÁ, M. *Opět ke svěřenskému nástupnictví.* Ad Notam [online]. <https://www.nkcr.cz>.

NOTÁŘSKÁ KOMORA. *Oznámení věřitele o jeho výhradě práva dovolat se neúčinnosti právního jednání.* Ad Notam [online]. <https://www.nkcr.cz>.

SALÁK, P. *Odkaz – římskoprávní institut ve světle českého práva 20. století.* Brno: Masarykova univerzita, 2010. [online]. <https://www.law.muni.cz/sborniky>.

Seznam použitých právních předpisů

Zákon č. 946/1811 Sb. zák. soud., obecný zákoník občanský

Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

Seznam použité judikatury

Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 25. září 2020, č.j. 29 Co 286/2020. [online]. <https://justice.cz>.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. prosince 2016, sp. zn. 21 Cdo 486/2016. [online]. <https://www.zakonyprolidi.cz>.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. března 2020, sp. zn. 27 Cdo 2025/2019. [online].
<http://kraken.slv.cz>.

Abstrakt

Svěřenské nástupnictví

Tato diplomová práce se zabývá institutem svěřenského nástupnictví, který byl do platné právní úpravy dědického práva znovuzaveden zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, a jímž byla oproti předchozí právní úpravě významným způsobem posílena zásada pořizovací volnosti zůstavitele.

První kapitola je věnována dědickému právu, a to zejména se zaměřením na vysvětlení předpokladů dědění a základních principů, které jsou nezbytné pro řádný rozbor a pochopení institutu svěřenského nástupnictví, jakož i jeho zasazení do systému dědického práva v České republice.

Druhá kapitola této práce se zabývá historickým vývojem institutu svěřenského nástupnictví, a to od jeho úplných počátků, které lze nalézt již v římskoprávním institutu odkazu a fideikomisu, přes jeho úpravu obsaženou ve Všeobecném zákoníku občanském a Vládním návrhu z roku 1937, jež byly hlavní inspirací při tvorbě současného občanského zákoníku. V poslední části této kapitoly je zmíněn Občanský zákoník z roku 1950 a 1964, zejména pak se zaměřením na důvody, proč v daném období nedošlo k rozvoji svěřenského nástupnictví, a nakonec je zmíněno i přijetí dnes účinné právní úpravy.

Třetí a čtvrtá kapitola zkoumá dnes platnou právní úpravu. Zatímco třetí kapitola se zabývá hmotněprávní úpravou institutu obsaženou v Občanském zákoníku, konkrétně způsobům vzniku a zániku svěřenského nástupnictví a charakteristice osoby svěřenského nástupce, čtvrtá kapitola je věnována jeho procesněprávní úpravě obsažené v Zákoně o zvláštních řízeních soudních, především tedy řízení o pozůstalosti ve vztahu ke svěřenskému nástupci.

Pátá kapitola diplomové práce se zabývá vybranými instituty resp. právy, které zákon přiznává svěřenskému nástupci ve vztahu k přednímu dědici, aby byla zajištěna ochrana jeho zájmů do doby, než nastane případ, pro který bylo svěřenské nástupnictví zřízeno a sám tedy dědictví nabyde, konkrétně tedy sestavením písemného inventáře a zápisem svěřenského nástupnictví do veřejného seznamu.

Poslední šestá kapitola této práce obsahuje mé osobní zhodnocení institutu svěřenského nástupnictví, tedy jaká pozitiva a naopak negativa lze v tomto institutu spatřovat.

Klíčová slova

svěrenské nástupnictví, přední dědic, svěrenský nástupce (následný dědic)

Abstract

Fideicommissum

This diploma thesis deals with the institution of fideicommissum, which was reintroduced into the current legal regulation of inheritance law by Act No. 89/2012 Coll., Civil Code, and which significantly strengthened the principle of the testator's freedom of acquisition compared to the previous legal regulation.

The first chapter is devoted to inheritance law, in particular it focuses on the explanation of the prerequisites of inheritance and the basic principles that are necessary for proper analysis and understanding of the institution of fideicommissum, as well as its placement in the system of inheritance law in the Czech Republic.

The second chapter of this thesis deals with the historical development of the institution of fiduciary succession, from its very beginnings, which can be found already in the Roman law institution of legacy and fideicommissa, through its regulation contained in the General Civil Code and the Government Proposal of 1937, which were the main inspiration for the creation of the current Civil Code. The last part of this chapter discusses the Civil Code of 1950 and 1964, focusing in particular on the reasons why fiduciary succession did not develop during that period, and eventually the adoption of the legislation in force is discussed.

The third and fourth chapters examine the current legislation. While the third chapter deals with the substantive legal regulation of the institution contained in the Civil Code, namely the methods of establishment and termination of fiduciary succession and the characteristics of the person of the fiduciary successor, the fourth chapter is devoted to its procedural legal regulation contained in the Act on Special Court Proceedings, in particular the estate proceedings concerning the fiduciary successor.

The fifth chapter of this diploma thesis deals with selected institutions or rights that the law grants to the subsequent heir in relation to the preliminary heir to ensure the protection of his interests until the case for which the fiduciary succession was established occurs and he himself acquires the inheritance, namely the compilation of a written inventory and the registration of fideicommissum in the public register.

The last sixth chapter of this thesis contains my personal assessment of the institution of fiduciary succession, so what are the positives and the negatives I see in this institution.

Key words

fideicommissum (fiduciary succession), preliminary heir, fiduciary successor (subsequent heir)